

БІІ 15663

Драгоценности Библиотеке града Београда

Љубица М. Ђоровић

Библиотека града Београда

Драгоценности Библиотеке града Београда

Физичка заштита старе и ретке библиотечке грађе

Љубица М. Ђоровић

Библиотека града Београда
Београд 2017

(217943)

БТ 15663

027.52

Издавач
Библиотека града Београда
Кнез Михаилова 56
тел. 20 24 000, факс 20 24 033
www.bgb.rs

Директор и главни и одговорни уредник
Јасмина Нинков

Технички уредник
Амалија Витезовић

Штампа
Графика Галеб, Ниш

Тираж
300

ISBN 978-86-7191-292-1

*Ова публикација настала је у оквиру пројекта
Физичка заштита, конзервација и реставрација старе
и ретке библиотечке грађе (XVIII-XIX век) – културних
добра од изузетног значаја Библиотеке града Београда*

Пројекат је подржало

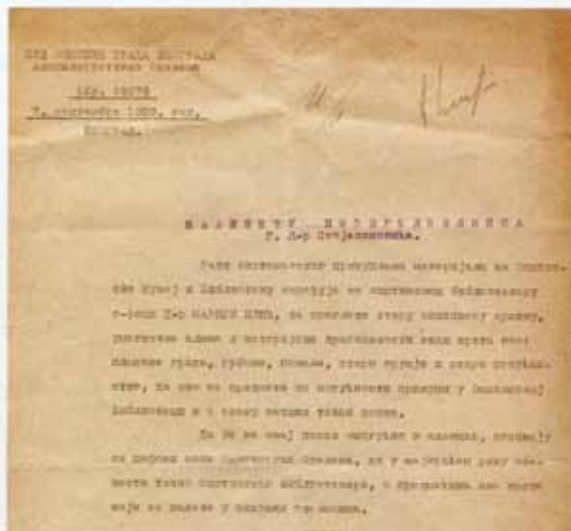

Министарство културе и информисања
Републике Србије

Инв. бр. 14155

Садржај

Стара и ретка библиотечка грађа Библиотеке града Београда 1929–2017.	5
<i>Картографска збирка Аћимовић, XVI–XIX век</i> Каталог конзервираних и рестаурираних примерака	9
Монографске и серијске публикације обухваћене процесима рестаурације и конзервације 2014–2017. године	19
Одабрана библиографија	46

Марија Илић

Катарина Јовановић

Стара и ретка библиотечка грађа Библиотеке града Београда 1929–2017.

У буџету за 1929. годину, први пут у историји Општине града Београда, предвиђено је место библиотекара. Одмах на почетку, Марији Илић, правници Одељења за социјалну политику, доцније првој управници Библиотеке и Музеја Општине града Београда, поверена је организација општинске библиотеке као јавне установе, са задатком да буде средиште образовања и самообразовања путем књиге и да се у њој стичу сви значајни документи који се односе на прошлост Београда.

Решењем од 7. септембра 1929. године започет је систематски рад на прикупљању материјала из свих општинских одељења за Музеј и Библиотеку града Београда. Глас о овом подухвату брзо се проширио и међу Београђанима. Почели су да пристижу и значајни дарови у књигама, међу којима издвајамо поклон Катарине Јовановић, књижевнице, ћерке Анастаса Јовановића, која је тек основаној установи поклонила прву стару и ретку књигу, мало познато дело Вука Караџића: *Житије Ђорђија Арсенијевића Емануела*, штампано 1827. године у Будиму. Ова књига, која се и данас чува у Библиотеци града Београда, послужила је као основ групе књига које ће обухватити старија штампана издања на српском језику.

У првом *Петогодишњем извештају Библиотеке и Музеја О. г. Б. 1929–1934.* Марија Илић ће са посебном пажњом бележити како су поједина ретка издања доспевала у нашу кућу. Пре свега, и у свакој прилици, истицани су: „јасни научни задаци новоосноване Библиотеке“, који су налагали издвајање у посебну групу свих књига које су се односиле на Београд, а које су, у било ком правцу, могле расветлити поједине периоде његове дуге, ванредно занимљиве и богате прошлости. Све ове књиге сачињавале су посебну Научну библиотеку Београда.

Саставни део првог *Извештаја* чини и јединствени, у овом делу Европе пионирски, према Универзалној децималној квалификацији сачињен: *Каталог Научне библиотеке о Београду и попис главних дела комуналне науке*, који обухвата 542 наслова,

међу којима су и: „Ретка и нарочита значаја дела која се односе на Београд“.

Библиотека и Музеј освешћени су 11. јануара 1931. године, у наменским просторијама, доступним широком кругу корисника. Већ у марту, значај Фонда књига о Београду препознат је приликом реализације Конкурса за грб Београда, организованог по налогу председника Општине града Београда Милана Нешића. Припреме су, поред окупљања комисије којом ће председавати академик Станоје Станојевић, подразумевале и припрему библиотечког материјала посвећеног сложеним историјским и хералдичким питањима на задату тему.

О каквом је старом и ретком библиотечком материјалу реч, Београђани ће сазнати 19. априла исте године, када је у читаоницама Библиотеке свечано отворена *Изложба старих слика, планова и дела старог Београда од XV до XIX века*. Успех изложбе био је ванредно велик. Кроз обе велике сале Библиотеке, која се тада налазила у Улици краља Петра 26, свакодневно је пролазио велики број грађана. Посетиоци су се дуго задржавали у одељењу у којем је приређена изложба књига, а још више пред изложеним плановима старог Београда. Читали су са интересовањем приложене фрагменте као и преводе главних места из старих дела о Београду.

Београдске општинске новине, у свом броју од првог маја 1931. године, извештавају да су посетиоци имали прилику да виде књигу чувеног енглеског путописца др Едварда Брауна, члана Краљевског друштва из Лондона, који је 1669. године пропутовао наше крајеве и чија је монографија један од најважнијих извора за историју Београда XVII века, као и друга дела на страним језицима, у целини или у значајним деловима посвећена нашем граду. У истом броју *Београдских општинских новина*, Марија Илић ће подробно описати садржај дела посвећеног барону Доксату де Морезу, чији ће репринт Библиотека града Београда објавити седам и по деценија доцније, 2006. године, и које ће имати чак три поновљена издања. Леп успех код читалаца имаће и публикација објављена

2010. године, репринт још једне монографије која се у нашој кући чува од 1931. године: *Hellas. Oder: Das Welt-Berueffene Feste Griechen-Land...*, штампане у Аугзбургу 1690. године (*Отмени град Грехишвајсенбург, Алба Грека или Београд*). Ове вредне монографије сачуване су у фондovima старих и ретких књига који данас, девет деценија после прве приновљене старе и ретке књиге у Библиотеци града Београда, броје хиљаду сто десет наслова српских књига штампаних пре 1867. године и деведесет један наслов страних књига штампан у XVII, XVIII и у првој половини XIX века.

Фонд књига о Београду, који од свог оснивања садржи савремена али и „стара дела“ има активну улогу, најпре као грађа за *Илустровану историју Београда* Марије Илић Агапове, објављену 1933, а потом и за антологију путописних фрагмената *Београд у деветнаестом веку из дела страних писаца*, у избору Николе Л. Стојановића, дугогодишњег шефа Завичајног одељења, објављену 1967. године.

Пратећи делатности Библиотеке града Београда кроз извештаје о њеном раду, можемо приметити да је Библиотека деценијама после Другог светског рата имала озбиљних проблема са расположивим простором. Постепено се из зграде у Змај Јовиној 1, на нове локације иселава Фонд књига за децу, потом Фонд периодике. Сеобом најобимнијег, Општег фонда, у зграду некадашњег хотела „Српска круна“, надомак Калемегданског парка, Завичајно одељење са својим богатим збиркама књига о Београду али и старе и ретке библиотечке грађе, монографија, рукописа и визуелне грађе, коначно добија адекватан смештајни простор.

За *Дане Београда*, 2003. године, свечано је отворено реновирано Завичајно одељење Библиотеке града Београда, чиме се стичу услови да се у Одељење, поред већ постојећих фондова смести и *Картографска збирка Аћимовић*, драгоцени поклон Ристе и Радмиле Аћимовић, која се састоји од 187 листова географских карата и планова који су настајали у периоду од половине XVI до половине XIX века у најзначајнијим картографским центрима Европе: Венецији, Риму, Бечу, Амстердаму, Антверпену, Паризу, Лондону, Нирибергу, Аугзбургу...

Конкурс Министарства за културу и информисање Републике Србије, расписан за суфинанси-

рање пројеката у области културног наслеђа за 2012. годину, из области заштите, очувања и презентације старе и ретке библиотечке грађе, био је прилика да Библиотека града Београда учествује са пројектом: *Физичка заштита, конзервација и рестаурација старе и ретке библиотечке грађе, Картографске збирке Библиотеке града Београда (XVI–XIX век)*. Конзерватор саветник Зоран Пекић, дугогодишњи начелник Одељења за заштиту, конзервацију и рестаурацију Народне библиотеке Србије, третирао је 31 одабрану гравир, обезбедивши овој специфичној библиотечкој грађи поузданије трајање у контролисаним условима чувања.

Охрабрена добрим и видљивим резултатима конзерваторско-рестаураторских поступака на примеру *Картографске збирке Аћимовић*, Библиотека града Београда је наставила са учествовањем на Конкурсима Министарства за културу и информисање Републике Србије, расписаним за суфинансирање пројеката у области културног наслеђа. На Конкурсу за 2014. годину, поступак конзервације, рестаурације, микрофилмовања и дигитализације у Народној библиотеци Србије одобрен је за 15 примерака старе и ретке књиге категориране као културно добро од изузетног значаја. Следеће године, под вођством Жељка Младићевића, актуелног начелника Одељења за заштиту, конзервацију и рестаурацију Народне библиотеке Србије, обрађено је 16 наслова, док је 2017. године третирано 15 значајних монографија. Укупан број монографских публикација обухваћених пројектима *Физичке заштите, конзервације и рестаурације старе и ретке библиотечке грађе XVI–XIX века, културних добара од изузетног и великог значаја Библиотеке града Београда*, достигао је 44 наслова у 46 примерака.

Како се увећавао број јединица старе и ретке библиотечке грађе од изузетног и великог значаја који је било потребно чувати у законом прописаним условима константне температуре од 18 до 20°C и релативне влажности од 45 до 55%, на основу *Стручног мишљења о микроклиматским условима у Библиотеци града Београда*, које је потписао Жељко Младићевић, код Министарства за културу аплицирали смо и са пројектом који је обезбедио адекватан смештај старе и ретке библиотечке грађе. *Конкурс за суфи-*

нансирање пројеката у библиотечно-информационе делатности за 2015. годину обезбедио је средства за набавку посебне, специјалне херметичке коморе модуларног типа за физичку заштиту драгоцене библиотечке грађе.

Уз значајну подршку директора Библиотеке града Београда Јасмине Нинков и помоћника за библиотечку делатност Предрага Ђукића и Марјана Маринковића, стручни тим Библиотеке града Београда који је припремао конкурсну документацију и руководио процесом припреме старе и ретке библиотечке грађе за поступак физичке заштите није се мењао. Пројектним тим водила је Љубица Ћоровић,

библиотекар саветник, док је поуздани асистент била Анђела Иванић Матић, библиотекар.

У жељи да широј јавности представимо највредније примерке *Картографске збирке Аниминовић*, као и драгоцене монографије категорисане као културна добра од изузетног и великог значаја, од којих се неке чувају у нашој кући већ готово девет деценија, одлучили смо да штампамо каталог који се налази пред вама. Посебан акценат стављен је на видљиве резултате конзерваторских и рестаураторских процеса извршених над старом и ретком библиотечком грађом, као и на услове под којима се она данас чува у Библиотеци града Београда.

БЕОГРАД НАД ДУНАВОМ
BELGRADE ABOVE THE DANUBE

ПРЕМА ЕВРОПСКИМ КАРТОГРАФСКИМ ИЗВОРИМА XVI-XIX ВЕКА
ACCORDING EUROPEAN CARTOGRAPHY SOURCES BETWEEN XVI AND XIX CENTURY

Издателство града Београда
КАРТОГРАФСКИ СБОРНИК
Adriatic City Library
CARTOGRAPHY COLLECTION ADRIATIC

2.

Картографска збирка Аћимовић Каталог конзервираних и рестаурираних примерака старе и ретке библиотечке грађе XVI–XIX века

Картографска збирка Аћимовић Библиотеке града Београда у целини одражава интересовање европске картографије за географско упознавање наших крајева у распону од три и по века. Кроз збирку можемо пратити распрострањеност тог интересовања по европским картографским центрима.

Прве карте са географским приказом наших земаља појавиле у су се у Венецији, Риму и Бечу, да би крајем XVI века, примат преузеле радионице из Антверпена и Амстердама. Средином XVII века француска картографија преовладава, а највише карата излази из париских радионица. У XVIII веку доминантну улогу у издавању карата на којима су представљене наше земље преузимају немачки издавачи, пре свега у Нирнбергу и Аугзбургу. Крајем XVIII века аустријска картографија, а пре свега бечки издавачи постају главни извор за упознавање географских знања о овим просторима. Хронолошким праћењем карата у збирци видимо да су се током XVIII века карте највише појављивале као последица интересовања за ратне сукобе између Хабзбуршког и Османског царства. У исто време појављују се и прикази битака и планови опсада Београда, који је с правом сматран за најзначајније утврђење између Беча и Цариграда.

Картографска збирка Аћимовић широј јавности је представљена изложбама (1991, 2005), штампаним публикацијама (1993, 2008) и у PDF формату на Дигиталној Библиотеци града Београда. Средствима Министарства за културу и информисање Републике Србије, 2012. године рестауриран је и конзервиран 31 картографски лист, чиме је збирка заштићена од даљег пропадања. Од јануара 2016. чува се у посебној комори за стару и ретку библиотечку грађу, у оптималним условима температуре и влажности.

1. ПТОЛОМЕЈ (Κλαύδιος Πτολεμαῖος) Европа (Табла IX)

Наслов: *Evropae Tabula nona continent Iaziges Metanastas Daciam Mysiam svperiolem, Mysiam inferiolem, Thraciam et Chersonesum*

Место и година издања: Лион 1541.

Према *Географији* Клаудија Птолемеја.

Уредник: Мишел Сервет (Michael Servet)

Акварелисани дрворез, 57 x 40 цм.

БГБ КЗ 18 Инв. бр. 19

2. Опис Илирије

Наслов: *Descriptio Totius Illyridis XVI No Tab*

Место и година издања: Базел 1545.

Из латинског издања *Космографије* Себастијана Минстера (Sebastian Münster)

Акварелисани дрворез, 35 x 30,8 цм.

БГБ КЗ 24 Инв. бр. 25

3. Панорама Задра

Наслов: *Wahre Ubcontrafchtung der Statt Zara*

Место и година издања: Базел 1550.

Из немачког издања *Космографије* Себастијана Минстера (Sebastian Münster)

Акварелисани бакрорез, 17,5 x 15 цм.

БГБ КЗ 57 Инв. бр. 57

4. Карта Угарске и Трансилваније

Наслов: *Tranffyluania Ungarici Regni prouincia*

Место и година издања: Базел 1551.

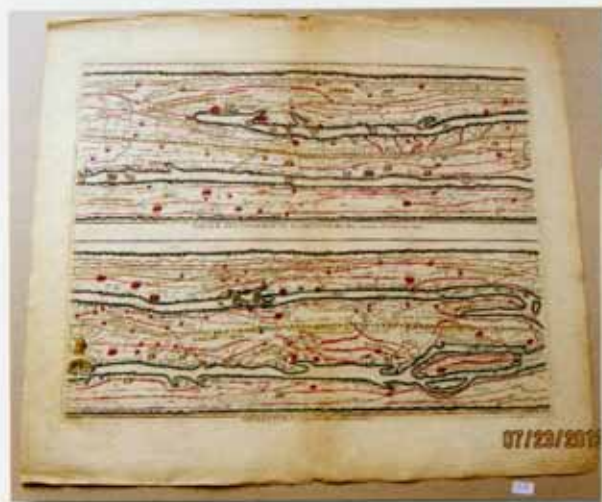
Из латинског издања *Космографије* Себастијана Минстера (Sebastian Münster)

Акварелисани дрворез, 19,5 x 17,5 цм.

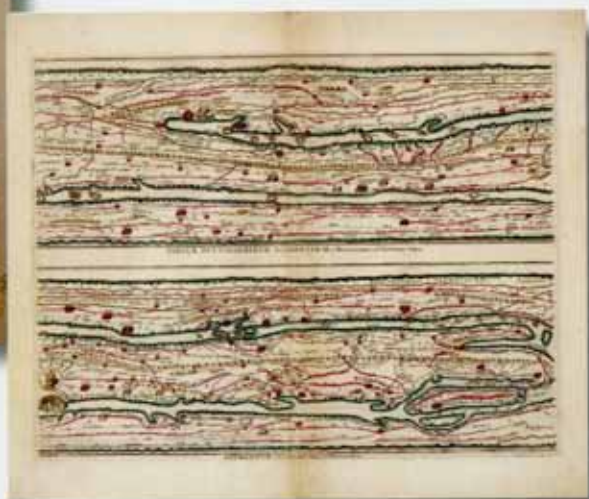
БГБ КЗ 21 Инв. бр. 22

9.

10.

5.

ХИРШФОГЕЛ, Авустин (Hirschvogel, Augustin)
Географска карта Славоније, Хрватске, Крањске,
Истре, Босне и околних покрајина,

Наслов: *Schlavoniae, Croatiae, Carniae, Iстриае,*
Bosniae finitimarumque regionum nova descriptio,
avctore Avgvstino Hirsvogelio

Место и година издања: Антверпен [1573].

Атласна карта из: *Thestrum Orbis Terrarum* Абрахама
Ортелијуса (Abraham Ortelius)

Акварелисани бакорез 52 x 43,3 цм.

БГБ КЗ 27 Инв. бр. 28

6.

ОРТЕЛИУС, Абрахам (Ortelius, Abraham)

Карта Паноније и Старог Илирика

Наслов: *Rannoniae et Illyrici Veteris Tabula*

Место и година издања: Антверпен 1590.

Акварелисани бакорез, 54 x 43 цм.

БГБ КЗ 9 Инв. бр. 9

7.

Географска карта Дакије и Мезије

Наслов: *Daciae, Moesiarum que, Vetus Descriptio*

Из латинског издања: *Theatrum orbis terrarum* Абра-
хама Ортелиуса.

Место и година издања: Антверпен 1595.

Акварелисани бакорез, 53 x 42 цм.

БГБ КЗ 35 Инв. бр. 36

8.

ОРТЕЛИУС, Абрахам (Ortelius, Abraham)

Карта Европе

Наслов: *Evropaе*

Место и година издања: Антверпен 1602.

Из латинског издања: *Theatrum orbis terrarum*

Акварелисани бакорез, 15,3 x 11 цм.

БГБ КЗ 2 Инв. бр. 2

9.

БЕРТИУС, Петрус (Bertius, Petrus)

Географска карта Илирика

Наслов: *Descriptio Illyrici. Illyricum*

Из албума: *Tabularum Geographicarum contractarum*
Libri septem

Место и година издања: Амстердам 1618.

Акварелисани бакорез, 17 x 11 цм.

БГБ КЗ 15 Инв. бр. 16

10.

Појтингерова табла / Табула Понтингеријана

Наслов: *Tabula Peutingeriana. Segmentum III à*
Macromannis ad Sarmatas vsque; Segmentum IV à
Sarmatis vsque ad Hamaxobios

Из књиге: *Histoire des Grands Chemins de l'Empire*
Romain / Nicolas Bergier

Tabula Itineraria ex illustri Peutingerorum Bibliotheca
Quae Augustae Vindelicorum Beneficio Marci Velseri.
Septem-viri Augustani in Lucem edita

Место и година издања: Амстердам 1622.

Акварелисани бакорез, 59,5 x 51,5 цм.

БГБ КЗ 3 Инв. бр. 3

11.

Појтингерова табла / Табула Понтингеријана

Наслов: *Tabula Peutingeriana. Segmentum V et VI*

Из књиге: *Histoire des Grands Chemins de l'Empire*
Romain / Nicolas Bergier

Tabula Itineraria ex illustri Peutingerorum Bibliotheca
Quae Augustae Vindelicorum Beneficio Marci Velseri.
Septem-viri Augustani in Lucem edita

Место и година издања: Амстердам 1622.

Акварелисани бакорез, 57 x 46 цм.

БГБ КЗ 4 Инв. бр. 4

12.

ЛАЦИУС, Волфганг (Lazius, Wolfgang)

Карта Угарске

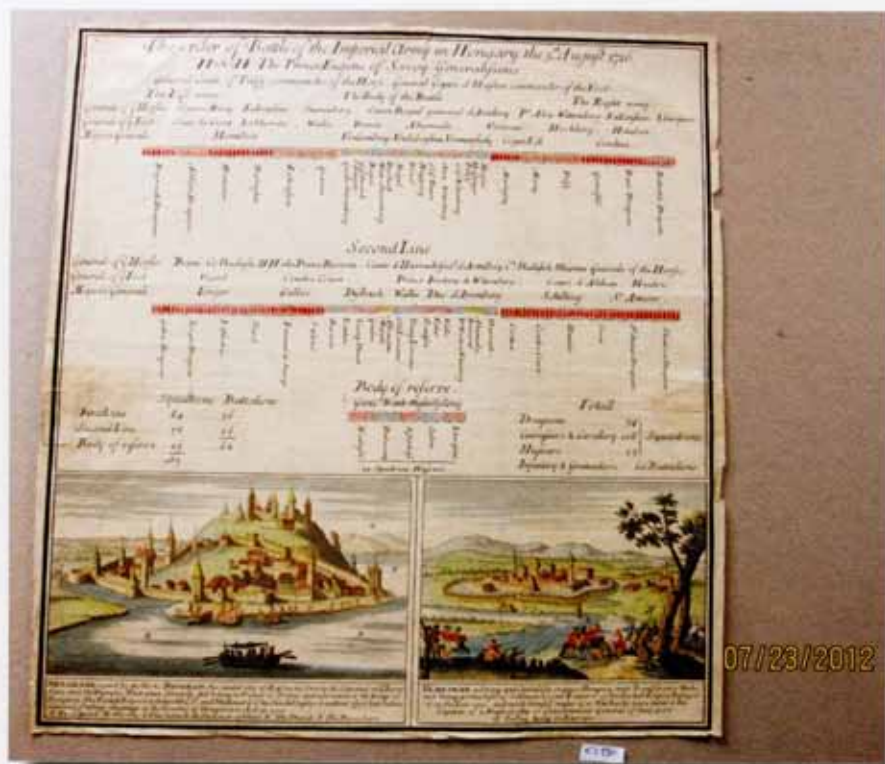
Наслов: *Hungariae descriptio Wolfgango Lasio desc.*

Место и година издања: Венеција 1655.

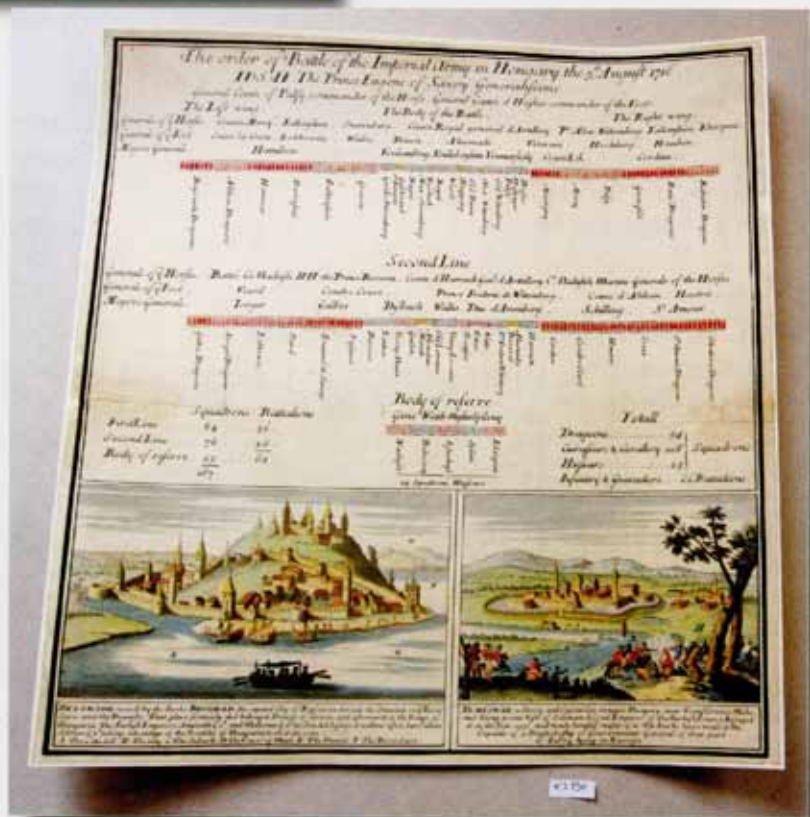
Из италијанског издања *Theatro del mondo di*
Abraamo Ortelio Абрахама Ортелијуса

Акварелисани бакорез, 14 x 11 цм.

БГБ КЗ 73 Инв. бр. 73

17.

13.
ДАНКЕРТС, Јустин (Danckerts, Justin)
Географска карта Угарске, Грчке, Мореје и околних области...
 Наслов: *Regni Hungariae, Graeciae, et Moreae ac Regionum : quae ei quondam fuere Christiani, ut Transylvaniae, Valachiae, Moldaviae, Bessarabiae, Bosniae, Slavoniae, Serviae, Bulgariae, Croatiae, Romaniae, Dalmatiae, Morlachiae, Ragusanae Republicae maximaeq Partis Danubii Fluminis*
 Место и година издања: Амстердам [1689].
 Акварелисани бакрорез, 58 x 50 цм.
 БГБ КЗ 95 Инв. бр. 95
14.
ШЕНК, Петер Старији (Schenk, Peterder Altere)
Географска карта Угарске, Далмације, Хрватске, Славоније, Босне, Србије и Трансилваније.
 Наслов: *Regnum Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae, Bosniae, Serviae, et Principatus Transylvaniae typus accuratior et plane novus*
 Место и година издања : Амстердам, 1705.
 Акварелисани бакрорез, 61 x 52 цм.
 БГБ КЗ 91 Инв. бр. 91
15.
ДЕ ЛА ФЕЈ, Данијел (La Feuille, Daniel de)
Карта Трансилваније са вињетама двадесет пет градова Источне Европе.
 Наслов: *Carte Nouvelle de Transilvanie Avec ses Confins : Nieuwe Kaart van Seven Bergen* Место и година издања: Амстердам [1706].
 Акварелисани бакрорез, 20,8 x 20,5 цм.
 БГБ КЗ 117 Инв. бр. 114
16.
ОТЕНС, Јоаким (Ottens, Joachim)
План битке код Сланкамена 5. августа 1716.
 Наслов: *Plan der Battalje by Salankemenden 5. Aug. 1716.*
 Акварелисани бакрорез, 20,8 x 20,5 цм.
 БГБ КЗ 186 Инв. бр. 174
17.
Распоред царске војске у бици код Петроварадина 5. августа 1716. године.
 Наслов: *The order of Battle of the Imperial Army in Hungary the 5th August 1716.*
 Акварелисани бакрорез, 35,5 x 38,5 цм.
 БГБ КЗ 190 Инв. бр. 178
18.
ОТЕНС, Јоаким (Ottens, Joachim)
Нова и прецизна карта околине Београда
 Наслов: *Nietwe en Accurate Caart van de Omleggende Lande van Belgrado, ale mede des selss Belegeringh, ende Marse der Keyserlyke Armée A. 1717.*
 Место и година издања: Амстердам 1719.
 Акварелисани бакрорез, 59,5 x 47 цм.
 БГБ КЗ 185 Инв. бр. 173
19.
БОДЕНЕР, Габријел Старији (Bodenehr, Gabriel der Ältere)
План онсаде Београда 1717. године
 Наслов: *Belgrad Erobert den 18. Augusti*
 Из албума: *Das durch den Römischen Adler von den Türcken befreyete Königreich Ungarn*
 Место и година издања: Аугзбург [1720].
 Акварелисани бакрорез, 33 x 20 цм.
 БГБ КЗ 182 Инв. бр. 172
20.
ЗОЈТЕР, Матеус (Seutter, Mattheus)
Нова и побољшана карта ратних похода Угарског рата у Србији и Банатском Темишвару
 Наслов: *Neu und verbessertes Ungarisches Kriegs-Theatrum in Servien und dem Bannat Temeswar, verfertigt und verlegt von Matth. Seutter, S.C.M. Geogr. Augsburg. Cum Priv. S.R.I. Vicariat*
 Место и година издања: Аугзбург 1719.
 Из атласа: *Atlas minor praecipua orbis terrarum imperia.*
 Акварелисани бакрорез, 28,5 x 22 цм.
 БГБ КЗ 188 Инв. бр. 176

24.

26.

21.
СЕНЕКС, Џон (Senex, John)
Нова карта Угарског краљевства
 Наслов: *A New Map of the Kingdom of Hungary And of the Countries, Provinces &c. Bordering thereupon; with their respective Bannats, Counties, Sanjiac Ships, Mountains, Passes, Post Roads, Cities &c.*
 Место и година издања: Лондон [1720].
 Акварелисани бакорез, 102 x 67,2 цм.
 БГБ КЗ 106 Инв. бр. 105
22.
ХОМАН, Јохан Баптист (Homann, Johann Baptist)
**Историјска карта османско-хабзбуршког рат-
 типшта 1716. и 1717. године**
 Наслов: *Neu Geographisch vorgestelltes Ungarisches Kriegs – Theatrum in Servien un dem Bannat Temeswar*
 Место и година издања: Нирнберг [1720].
 Акварелисани бакорез, 60,5 x 52 цм.
 БГБ КЗ 191 Инв. бр. 179
23.
ВАН КЕУЛЕН, Герард (Van Keulen, Gerard)
**Нова прецизна карта дела Угарске са током
 Дунава и положајем Београда и Петроварадина
 током битке са Турцима 5. августа 1716. године**
 Наслов: *Nieuwe Accurate Kaert van een gedeelte van Hongarie, en Donau Stroom Vertonnende Belgrado en Peter Wardein alwaer de Batalje 15 Voor gevallen tussen de Kyser en Groote Turk, den 5. Augustus 1716 als ook de Stad Temeswar nu door den Kyser ingenomen nevens de Daar omtrent geleegeen Provintien en Steeden*
 Место и година издања: Амстердам [1720].
 Акварелисани бакорез, 68,5 x 55 цм.
 БГБ КЗ 124 Инв. бр. 122
24.
МОЛ, Херман (Moll, Herman)
**Карта Европске Турске са погледима на Београд
 и Темишвар**
 Наслов: *A general map of Turkey in Europe, Hungary (with views: Belgrade and Temeswar).*
 Акварелисани бакорез, 37 x 27 цм.
 БГБ КЗ 131 Инв. бр. 126
25.
РАТЕЛБАНД, Јоханес (Ratelband Johannes)
**План опсаде Београда у борби од 2. до 14. августа
 1717. године**
 Наслов: *Gelegenheydt der Twee Legers voor Belgrado, benevens 't bombarderen en kannoneren op den andren, van den 2 tot den 14 Augustus 1717.*
 Место и година издања: Амстердам 1735.
 Из атласа: *Kleyne en beknopte atlas, of tooneel des oorlogs in Europa*
 Акварелисани бакорез, 20,8 x 20,4 цм.
 БГБ КЗ 187 Инв. бр. 175
26.
**ЕТИНГЕР, Јохан Франц (Oettinger, Johann
 Friedrich)**
**Географска карта Краљевине Србије и Босне са
 Хрватском, Далмацијом, Славонијом, Влашком
 и Бугарском, и планови тврђава**
 Наслов: *Regnum Bosniae, una cum finitimis Croatiae, Dalmatiae, Slavoniae et Serviae partibus... Regni Serviae pars, una cum finitimis Valachiae & Bulgariae partibus*
 Место и година издања: Нирнберг 1738.
 Акварелисани бакорез, 116 x 54 цм.
 БГБ КЗ 192 Инв. бр. 180
27.
**РЕБЕН, Јохан Баптист вон
 (Reben, Johann Baptist von)**
Географска карта Босфора...
 Наслов: *Bosphorvs Thracicvs. Der Kanal des Schwartzten Meers oder Die Meer-Enge bey Constantinopèl sambt denen an beiden Ufern defselben gelegenen Stätten, Flecken, Dörffern, Schlössern, Palcasten, Lusthäusern, Wasserleitungen geometrisch aufgenommen durch Johann Baptist von Reben*
 Место и година издања: Нирнберг 1764.
 Акварелисани бакорез, 81 x 56 цм.
 БГБ КЗ 144 Инв. бр. 136

31.

28.
ЛОЦ, Џон (Lodge, John)
План Константинопоља са околином и Босфором
Наслов: *A Plan of Constantinople, Places adjacent and Canal of the Black Sea*
Место и година издања: Лондон 1770.
Акварелисани бакрорез, 25 x 21,5 цм.
БГБ КЗ 145 Инв. бр. 137
29.
ЛУФМАН, Џон (Luffman, John)
Лука и канал (Босфор) Константинопоља.
Наслов: *The Port and Canal of Constantinople*
Место и година издања: Лондон 1801.
Табла 27 из албума: *Select plans of the principal cities, harbours, forts &c. in the world*
Акварелисани бакрорез, 22,5 x 17,5 цм.
БГБ КЗ 152 Инв. бр. 143
30.
Географска карта Европске Турске, дела Пољске, Далмације, Напуљске краљевине и Венеције на јужном ратишту 1807. године
Наслов: *Karte von der Europäischen Turkey ein Theil von Polen, Dalmatien, Konigr. Neapel und den Venetianischen zur Übersicht des Sudlichen Kriegstheater im Jahre 1807.*
Акварелисани бакрорез, 52 x 63 цм.
БГБ КЗ 157 Инв. бр. 148
31.
МИЛОЈЕВИЋ, Милош
Историјско-етнографско географска мапа Срба и српских (југословенских) земаља у Турској и Аустрији од Милоша Ст. Милојевића
Место и година издања: Београд 1873.
Литографија, 74,5 x 56,5 цм.
БГБ КЗ 198 Инв. бр. 187

Према члану 8 Закона о старој и рекој библиотечкој грађи (Сл. гласник РС бр. 52/11), за културно добро од изузетног значаја проглашава се стара и ретка библиотечка грађа, и то [став 2]: сви примерци публикација, њихови делови и фрагменти штампани на српкословенском, рускословенском (у српској употреби), славеносрпском и српском народном језику до краја 1800. године и књиге на страним језицима штампане до краја 1700. године.

Монографске и серијске публикације Библиотеке града Београда обухваћене процесима рестаурације и конзервације 2014–2017. године

Публикације су наведене хронолошки, према години издања. У округлој загради, поред редног броја, наведена је година извршења рестаураторских и конзерваторских радова.

Српска штампана књига XVI века

Најдуговечнија српска штампарија Божидара Вуковића и његових наследника делује у Млещима од 1519. до 1597. године. Врхунац ове радионице свакако представља штампање **Минеја Празничног** 1538. године. Божидар Вуковић успева да не подлегне туђинским утицајима у страниј средини. Илустрације су рађене у духу православне иконографије са елементима ренесансе. Утврђена је блиска веза између икона из грчке цркве Сан Ђорђо (*San Giorgio dei Greci*), у Венецији и илустрација из књига Божидара Вуковића. Штампар је главне предлошке тражио и налазио на иконама ове православне цркве. Илустрације **Минеја Празничног** послужиле су у вековима који долазе као узор златарима и фрескописцима у Србији под турском влашћу.

Библиотека града Београда поседује два примерка **Минеја Празничног**, од којих једном недостају 4 листа, док је други пре процеса конзервације и рестаурације био у веома лошем стању.

1. (2014)

МИНЕЈ ПРАЗНИЧНИ (Саборник), Венеција, 1536–1538, издање Божидара Вуковића

Одлука о утврђивању старе и ретке књиге од изузетног значаја (Сл. гласник РС 14/00).

Библиотека града Београда. Сигнатура: РИ Ш 123
Инв. број: 188341

Папир, листова 428, димензије: 270 × 190 мм. Примерак је непотпун, недостају му 4 листа. Поједини листови рестаурисани су комадима хартије ручне израде или су њоме ојачавани прегибни дволита, најмање у два наврата. Чести су трагови влаге и воска (неки од њих су изгребани), веће или

мање мрље различитог порекла; и поред израженог задрљања, хартија је механички снажна. Зацепљена листова постоје, али нису честа.

Повез рукописа чине дрвене дашчице прекривене кожом мрке боје, са украсом изведеним техником слепог отиска. Кожа је доста искрзана, као и углови дашчица које су, генерално здраве. Постоје две кожно-металне копче на доњој корици, као и један од клинова на горњој, док други недостаје. *

* Према *Археолошкој припреми за конзервацију старе штампане књиге* / Владан Тријић, виши археолог у Одељењу за археологију НБС, 16. септембар 2014.

2. (2014)

МИНЕЈ ПРАЗНИЧНИ (Саборник), Венеција, 1536–1538, издање Божидара Вуковића

Одлука о утврђивању старе и ретке књиге од изузетног значаја (Сл. гласник РС 14/00).

Библиотека града Београда, Сигнатура: РИ Ш 123
Инв. број: 123778

Папир, листова 181, димензије 270 × 190 мм. Примерак је непотпун; у целини недостају св. 1–12, 40 и 42–54, а изгубљено је и више листова из средине. Одломак има листове из 28 различитих кватерниона, од 54 колико броји потпуни примерак.

Осим већ спомињаних шест фрагментарно очуваних листова (1–5, 73), недостаје и четвртина листа 16; и други листови су зацепљени. Листови 100–108 имају велику рупу по средини листа, насталу прогоревањем. Поједини листови испали су из књижног блока. Хартија је механички ослабљена, а бројни листови су искрзани. Ако се има на уму и уобичајено задрљање до којег је дошло употребом, може се констатовати да је књига у веома лошем стању.

Повеза нема. *

* Према *Археолошкој припреми за конзервацију старе штампане књиге* / Владан Тријић, виши археолог у Одељењу за археологију НБС, 16. септембар 2014.

Београд је био једини град на Балканском полуострву који је у XVI веку имао штампарију у којој су штампане књиге на српскословенском језику. Занимљиво је и да београдска штампарија није настала под окриљем Српске православне цркве, у манастиру, већ у граду, у световној средини. Према наводима из књиге, штампање *Четворојеванђеља* је довршено у Београду 4. августа 1552. године: „Тада је источним земљама владао велики амир султан Сулејман“.

Прву београдску штампарију основао у својој кући дубровачки кнез Радиша Дмитривић који: „Није штедео од свог имања“ док није излио штампарска слова. Јеромонах Мардарије је руководио целокупним послом штампања. Његово учешће било је много сложеније него што се данас подразумева под уопштеним термином штампар. Он је у исто време био и редактор, технички уредник, приређивач и коректор **прве књиге штампане у Београду.**

Библиотека града Београда поседује један примерак *Четворојеванђеља*, посебан управо по цртежима слободном руком на унутрашњој страни коришног листа који су откривени прилоком процеса конзервације и рестаурације.

3. (2014)

ЧЕТВОРОЈЕВАНЂЕЉЕ, Београд, 1552, издање Радише Дмитривића и Тројана Гундулића

Одлука о утврђивању старе и ретке књиге од изузетног значаја (Сл. гласник РС 14/00).

Библиотека града Београда, Сигнатура: ИБ III 88
Инв. број: 179252

Папир, листова I + 201 + 1, димензије 270 × 190 мм. Примерак је непотпун, недостаје му 10 листова. Кодекс је састављен од 27 свешчица; почетна и завршна су триниони, а остале су кватерниони. Листови нису фолијирани, на шта је потребно обратити посебну пажњу приликом препевезивања. Блок хартије је опсечен готово до текста. Ивице више листова су искрзане; то се посебно односи на горње спољашње углове првих 12 листова. У случају листа I, овај угао прелепљен је комадом хартије који би требало уклонити. Такође, прегини појединих дволита ојачани су комадима папира. Више листова зацепљено је, одозго, дуж унутрашње маргине (л. 11, 18, 19, 29) или одоздо, по средини (л. 38); доња маргина л. 23 је исцепана. Папир је механички снажан иако је потамнео и употребом доста запрљан (мрље од воска, влаге и другог порекла), а присутне су и рупице настале деловањем црва. Повез чине дрвене дашчице прекривене кожом мрке боје, са украсом изведеним техником слепог отиска. Обе металне копче недостају, тачније, откинута су, док су у горњој корици опстала оба клина. Осим на месту некадашњих копчи, кожа повеза оштећена је понајвише на хрпту и, местимично, на предњој корици; дашчице су у добром стању. *

* Према *Археолошкој припреми за конзервацију старе штампане књиге* / Владан Тријић, виши археограф у Одељењу за археографију НБС, 3. октобар 2014.

Старе и ретке књиге XVII века на страним језицима

Пет наслова старе и ретке књиге XVII века на страним језицима налазе се у Библиотеци града Београда од првих година њеног постојања. Дела су путописаца и хроничара ратне прошлости нашег града, нарочито Великог или Бечког аустро-турског рата вођеног од 1683. до 1699. године. Посебно се издваја монографија: *Certissima relatione della battaglia formidabile data dal sereniss. prencipe Luigi di Baden*, штампана у Напуљу 1689. године, која је, колико нам је познато – једини сачувани примерак тиража. Као најстарија, међу ове војничке хронике „залутала” је и једна историја Крфа, штампана у Венецији 1672. године.

Вредност старих и ретких књига XVII века на страним језицима Библиотеке града Београда, препознат је и приликом формирања актуелног *Предлога Одлуке о утврђивању старе и ретке књиге од изузетног значаја припремљеног за Народну скупштину Републике Србије*.

4. (2014)

MARMORA, Andrea [Мармора, Андреа]
Della historia di Corfv Descritta da Andrea Marmora / Andrea Marmora. – Venetia [Венеција] : Presso il Curti, 1672.

Врста и материјал повеза: мек повез, картон.

Број листова: 250, тј. 499 страна.

Димензије омота: 18 x 25 x 4 цм и листова: 17 x 24 x 4 цм.

Библиотека града Београда. Сигнатура: РИ II 2558

Инв. број: 148453

Напомена: Сачувати и предњу лепенку због записа који постоји на њој.

5. (2014)

BROWN, Edward [Браун, Едвард]
Auf genehmgehaltenes Gutachten und Veranlassung der Kön. Engell. Medicinischen Gesellschaft in Londen Durch: Niederland/ Teutschland/ Hungarn/ Serbien/ Bulgarien/ Macedonien/ Thessalien/ Oesterreich/ Steirmarck/ Kärnthen/ Carniolen/ Friaul/ [et]c. gethane gantz sonderbare Reisen... / Edward Brown, M. D.. – Nürnberg [Нирнберг] : Johann Zieger,

1686. (Johann Michael Spörlin)

Врста и материјал повеза: тврд повез, кожа.

Број листова: 191, тј. 382 страна.

Димензије омота: 18 x 21 x 4 цм и листова: 17 x 21 x 4 цм.

Библиотека града Београда. Сигнатура: Б II 712 Инв. број: 51488

Напомена: Сачувати и лепенку, с подацима о приспећу књиге у Фонд књига о Београду Библиотеке града Београда.

6. (2014)

DECKER, Johann [Декер, Јохан]
Verschiedene Politische und Militarische Muthmassungen, So Aus denen itzigen Bündnissen So Christlich-als Türckischer Seiten hergeleitet worden worinnen Nicht nur der itztbevorstehende Feld-Zug dieses itztlauffenden 1687. Jahrs, sondern auch der etwa noch folgende unpartheyisch vor Augen gestellet wird. – [s.l.] : J.[Johann] D.[Decker] Q. Gl., 1687.

Врста и материјал повеза: тврд повез, картон.

Број листова: 36, тј. 71 страна.

Димензије омота: 16 x 20 x 1 цм и листова: 15 x 20 x 1 цм.

Библиотека града Београда. Сигнатура: Б II 872 Инв. број: 51484

Напомена: Сачувати на насловној страни и печат инвентара с датумом приспећа у фонд Библиотеке града Београда.

7. (2014)

ЛУДВИГ БАДЕНСКИ
[Ludwig Wilhelm von Baden-Baden (нем.) Luigi di Baden (итал.)]

Certissima relatione della battaglia formidabile data dal sereniss. prencipe Luigi di Baden / Luigi di Baden. – Napoli, [Напуљ] : Luigi di Baden, 1689.

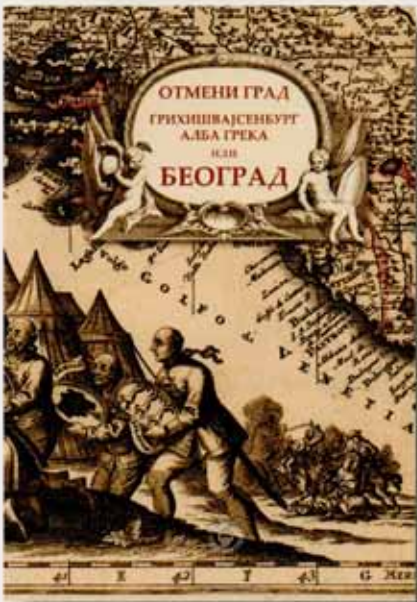
Врста и материјал повеза: тврд повез, картон.

Број листова: 2, тј. 4 стране.

Димензије омота: 17 x 23 x 1 цм и листова: 16 x 22 x 1 цм.

Библиотека града Београда. Сигнатура: Б II 169 Инв. број: 18091

Напомена: Сачувати и водени жиг на лепенки и предлисту. Редак сачувани примерак.

8.

9.

SVE SINA
RA/METNOGA
GOSPODINA GIVA
Frana Gundulichia
VLA STELINA
DVBROUACKOGA

IN VENETIA, M. DCC. III.

Si Vende da Bottolo Occhi Libraio sopra la
Rina de Schianoni all' insegna di San Domo-
nico appresso il Ponte della Madonna.
CON LICENZA DESUPERIORI

8. (2014)

Hellas. Oder: Das Welt-Berueffene/ Feste Griechen-Land. Begreifend: Die Jenige Land/ und in selben befindliche Städt/ Festungen/ Gebürg/ Flüb/ [et]c. wa dermahlen der Krieg/ zwischen der Röm. Kayserl. Mayest. und der Durchleuchtigen Herrschafft Venedig/ wider den Erbfeind die Türcen und Tartaren/ Siegreich geführet wird. – Augspurg [Аугзбург] : Anthonius Nepperschmidt, 1690.

Врста и материјал повеза: без повеза.

Број листова: 29, тј. 48 страна, 4 табле, 1 предлист.

Димензије листова: 10 x 16 x 1 цм.

Библиотека града Београда. Сигнатура: Б II 787 Инв. број: 51483

Напомена: На предлисту сачувати и налепницу и печат, који су важни за историју Фонда књига о Београду Библиотеке града Београда.

Према члану 7 Закона о старој и реткој библиотечкој грађи (Сл. гласник РС бр. 52/11), стару и ретку грађу чине [став 4]: издања дубровачке књижевности, која припадају и српској и хрватској култури, закључно са 1867. годином.

9. (2014)

ГУНДУЛИЋ, Иво

Sufe sina rafmetnoga Gospodina Giva Frana Gundulichia vlastelina Dubrouackoga [Сузе сина разметнога...]. – In Venetia [Венеција] : [Si Vende da Bartolo Occhi Libraro sopra la Riua de`Schiauoni all`insegna di San Domenico appresso il Ponte della Madonna], 1703.

Одлука о утврђивању старе и ретке књиге од изузетног значаја (Сл. гласник РС 14/00).

Врста и материјал повеза: тврд повез, картон.

Број листова: 28 + 2 предлиста, тј. 60 страна.

Димензије омота: 10 x 14 x 1 цм и листова: 9 x 14 x 1 цм.

Библиотека града Београда. Сигнатура: РИ I 23 Инв. број: 50475

Напомена: Сачувати тврд повез и кожни хрбат књиге (због варијанте наслова), први предњи предлист и прву предњу лепенку, због података који се налазе на њима.

Публиковање српских књига у Венецији, престоници европског штампарства XVIII века, обновљено је у значајнијој мери када је Грк Димитрије Теодосије у својој радионици засновао и одељење са ћиричним писменима, 1761. године. Из штампарије Димитрија Теодосија до 1776. године излази око педесет “сервијанских” књига. И његов наследник, Пане Теодосије, наставља да штампа књиге на српском језику све до 1824. године, чак и после аустријске окупације Венеције, иако је у то доба монопол за територије Хабзбуршке монархије већ прешао у руке Универзитетске штампарије у Пешти.

Трговачки интереси венецијанске штампарије Теодосијевих подстицали су власнике да поред српских богослужбених књига издају и световна дела. Први српски просветитељи, пре свих Захарије Орфелин, Атанасије Стојковић, Доситеј Обрадовић и Павле Соларић, ослањали су се с поверењем на венецијанску радионицу, пре свега због либералне цензуре Републике Венеције.

10. (2017)

ЈУЛИНАЦ, Павле

Краткос введеиѣ въ ѣсторїю происхожденїа славено-сербскаго народа, Бывшихъ въ Ономъ владѣтелевъ Царевъ, Деспотовъ, или владѣтельныхъ Князевъ Сербскихъ, до време Георгїа Бранковича, послѣднаго Деспота Сербскаго. – [[Въ Венеции [Венеција] : кодъ Димитрїа Теодосїа], 1765.

Одлука о утврђивању старе и ретке књиге од изузетног значаја (Сл. гласник РС 14/00).

Врста и материјал повеза: тврд повез, картон.

Број листова: 104, тј. [12] + 189 страна.

Димензије омота: 11 x 18 x 2 цм и листова: 10 x 17 x 2 цм.

Библиотека града Београда. Сигнатура: РИ I 288 Инв. број: 101936

Напомене: Потребан тврд повез. Сачувати све што је руком записано на белинама (мастилом и обичном оловком), на предлисту и лепенци, сачувати печате с инвентарним бројем и годином приспећа у Библиотеку града Београда.

11.

12.

Захарије Орфелин објављује своја дела код Димитрија Теодосија од 1761. године. У мају 1764, он долази у Венецију, а четири године доцније постаје поданик Републике и званично именовани коректор и ревизор књига на „илирском“ писму. Међу најзначајнијим Орфелиновим делима свакако је **први српски часопис**, *Славено-сербски Магазин*, пандан европским књижевним часописима свога доба.

11. (2017)

Славено-сербскій магазинъ то есть Собрание Разныхъ Сочиненій и Преводовъ : къ пользѣ и увеселенію служащихъ. – Год. 1, бр. 1 (1768). – Въ Венецији [Венеција] : Въ Типографіи Славено-Греческой благочестивой Димитрія Теодосіева, 1768.

Одлука о утврђивању старе и ретке књиге од изузетног значаја (Сл. гласник РС 14/00).

Врста и материјал повеза: тврд повез, картон.

Број листова: 43 листа, тј. 92 стране (недостају стране 55–58 и 81–82).

Димензије омота: 11 x 17,5 x 1 cm и листова: 10,5 x 17 x 1 cm.

Библиотека града Београда. Сигнатура: Бч I 3 Инв. Број: 50827

Напомене: Потребан тврд повез. Сачувати све што је руком записано на белинама (мастилом и обичном оловком), на предлисту и лепенци, сачувати печате с инвентарним бројем и годином приспећа у Библиотеку града Београда.

Бечки двор никада није крио труд који је улаган у гушење културног буђења свих словенских, па самим тим и српског народа. Аустријске власти, које су се дуго опирале оснивању српске штампарије, 14. фебруара 1770. године, бечком штампару Јозефу фон Курцбеку, издају *Privilegium privatum* (монополско право на штампање српских књига). Са 151 књигом српских аутора објављеном између 1771. и 1792. године, Курцбек је постао највећи конкурент венецијанске штампарске куће Теодосије, чија се активност на овом пољу постепено смањивала.

И први роман преведен на српски језик, *Велизариј* Жан Франсоа Мармонтела, француског енци-

клопедисте и академика, штампан је код Јозефа фон Курцбека. Новост за српску читалачку публику биле су и илустрације које су пратиле радњу романа, жанр сцене су преузете, по свој прилици из немачког издања.

12. (2017)

МАРМОНТЕЛ, Жан Франсоа (Marmontel, Jean-François)

Велзаріи г(оспо)дина Мармонтела академіи французскаго азыка члена изъ французскаго на славенскій азыкъ преведенъ. – въ Вієниѣ [Беч] : Юсифѣ Курцбекѣ, 1777.

Одлука о утврђивању старе и ретке књиге од изузетног значаја (Сл. гласник РС 30/10).

Врста и материјал повеза: Тврд повез, картон.

Број листова: 112, тј. 216 страна (недостају [3] листа с таблама).

Димензије омота: 12 x 18 x 3 cm, и листова 11 x 17 x 2 cm.

Библиотека града Београда. Сигнатура: РИ II 2094 Инв. број: 219662

Напомена: Потребан нов тврд повез са кожним хрбатовом и угловима. Сачувати све што је руком записано на белинама (мастилом и обичном оловком), на предлисту и лепенци, сачувати печате с инвентарним бројем и годином приспећа у Библиотеку града Београда.

13. (2017)

ЛЕВШИН, Платон

Православное оученіе или Сокращеніа хр(и)

стѣанскаа б(о)гословїа / с(ва)то-тр(ои)цкїа лавры архїандрїтома г(оспо)диномъ Платономъ сочиненїаа, нынѣже съ подтвержденїемъ архїепїскопа и митрополїта. – Въ... Вієниѣ [Беч] : Юсифѣ Курцбекѣ, 1784.

Одлука о утврђивању старе и ретке књиге од изузетног значаја (Сл. гласник РС 30/10).

Врста и материјал повеза: Без повеза, оштећена насловна страна.

Број листова: 117 листова + [2], тј. 235 страна.

Димензије листова: 11 x 17 x 2 cm.

Библиотека града Београда. Сигнатура РИ II 1841 Инв. бр: 185945

14.

16.

Напомене: Потребан нов тврд повез. Сачувати све што је руком записано на белинама (мастилом и обичном оловком), на предлисту и лепенци, сачувати печате с инвентарним бројем и годином приспећа у Библиотеку града Београда.

14. (2017)

АНТОНИЈЕ Византијски

Благонравие или Книжица ко украшенію

праввѣхъ юношескихъ сѣлѣхъ полезнаа... . – Вѣ Виѣниѣ : издана Николаемъ Дарваромъ, 1786. (Вѣ Виѣниѣ [Беч] : вѣ Типографіи Благонороднаго вѣ Курцбекѣ)

Одлука о утврђивању старе и ретке књиге од изузетног значаја (Сл. гласник РС 30/10).

Врста и материјал повеза: Тврд повез, картон.

Димензије омота 12 x 20 x 1 cm, и листова 11 x 19 x 1 cm.

Број листова 48, тј. 96 страна.

Библиотека града Београда. Сигнатура РИ II 1848
Инв. бр. 189539

Напомене: Потребан нов тврд повез. Сачувати све што је руком записано на белинама (мастилом и обичном оловком), на предлисту и лепенци, сачувати печате с инвентарним бројем и годином приспећа у Библиотеку града Београда.

Лајпциг, највећи град Саксоније, и од XV века Универзитетски центар, у XVIII веку је већ увелико и средиште штампарства, широм отворен за сва европска, па и ћирилична писма. Популарност Лајпцига међу ученим Србима расте на таласу просветитељства, али и као последица патента о толеранцији цара Јосифа II (Toleranzpatent) из 1781. године, као на чињеници да је цензура била знатно блажа од бечке.

Знаменити реформатор нове српске културе, Доситеј Обрадовић, с пролећа 1783. године слуша „што учени људи говоре“ на Лајпцишком универзитету. Свој први рад, *Писмо Хараламџију*, датира 13. априла исте године, пише и објављује *Совјете здравога разума* у мају 1784. године. Међу својим најстаријим књигама, Библиотека града Београда чува три књиге које је Обрадовић објавио за време свог живота. Најстарије су *Басне*, објављене управо у Лајпцигу.

15. (2017)

ОБРАДОВИЋ, Доситеј

Езопове и прочиѣхъ разниѣхъ баснотворцевѣхъ, сѣ различни езиѣа славеносербски езиѣк преведене, садѣ први редѣ сѣ наравоучителними полезними изяснѣниами и наставлѣниами издате и сербској юности посвећене Басне. – у Лајпцигу [Лајпциг] : У Типографіи г. Јоанна Готлоба Еммануила Брайткопфа, 1788.

Одлука о утврђивању старе и ретке књиге од изузетног значаја (Сл. гласник РС 30/10).

Врста и материјал повеза: тврд повез, картон.

Број листова: 219, тј. 446 страна од којих недостају стране: 1–2 [насловна] и 447–451.

Димензије омота: 12 x 21 x 4 cm, и листова 11 x 20 x 3 cm.

Библиотека града Београда. Сигнатура: РИ II 97

Инв. Број: 186308

Напомене: Потребан нов тврд повез са кожном хрбатовом и угловима. Сачувати све што је руком записано на белинама (мастилом и обичном оловком), на предлисту и лепенци, сачувати печате с инвентарним бројем и годином приспећа у Библиотеку града Београда.

16. (2014)

НОЈМАН, Јакоб Фридрих

(Neumann, Jacob Friedrich)

Vorfälle des Krieges zwischen den beyden hohen alliirten Kaiserlichen Höfen und der Hohen Pforte vom 1787sten Jahre und folgende Zeiten. Mit Kupferstich nach dem Original gezeichnet. – Zittau [Циттау] : Neumann, 1788.

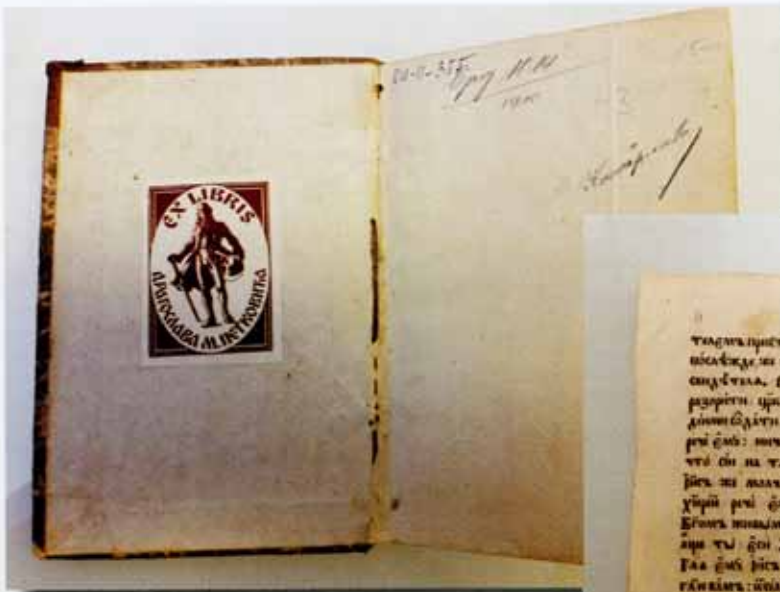
Врста и материјал повеза: Тврд повез, картон.

Број листова: 165 + 40 листова с таблама, 330 страна.

Димензије омота: 19 x 22 x 5 cm, и листова: 17 x 22 x 4 cm.

Библиотека града Београда. Сигнатура: Б II 819
Инв. број: 51463

Напомене: Сачувати све печате с подацима о датуму приспећа у Библиотеку града Београда и печате инвентара уписане мастилом. Сачувати записе начињене обичном оловком.

17.

18.

17. (2017)

ЕВАНГЕЛІА четрна Во с(ва)тый и великия четвертокъ: на Литѣрги, на оумовенїи, и по оумовенїи ногъ, и во с(ва)тый великій платокъ на оутрени 12 с(ва)тыць страстей Г[о]с(по)да Б[о]га и сп[а]са нашег И[с]с[а] Хр[и]ста, и на вечерни въ тойже с(ва)тый великій платокъ... – Въ Вїениѣ [Беч] : иждивенїемъ Г. Дамїана Каѳлицїа Новосадскагв Книгопродавателя, 1791. (Печатано в' Вїеннѣ : писмены Благороднагв Кѳрцбекъ)

Одлука о утврђивању старе и ретке књиге од изузетног значаја (Сл. гласник РС 30/10).

Врста и материјал повеза: тврд повез, картон.
Димензије омота: 12 x 17 x 2 цм, и листова: 11 x 17 x 1 цм.
Број листова: [47] листова + 8 нештампаних листова са воденим жигом.

На кор. еклибрис Драгослава М. Петковића.
Библиотека града Београда. Сигнатура: РИ II 355
Инв. број: 115028

Напомене: Потребан нов тврд повез са кожним хрбатом и угловима. Сачувати све што је руком записано на белинама (мастилом и обичном оловком), на предлисту и лепенци, сачувати печате с инвентарним бројем и годином приспећа у Библиотеку града Београда.

18. (2017)

НѢМЕЦКІЙ и сербскїй словарь : на потребѣ сербскагв народа Въ Крал. державахъ... = Deutsch und Illyrisches Wörterbuch zum Gebrauch der Illyrischen Nation in den K. K. Staaten... – Wien [Беч] : Auf Kosten Joseph Edlen von Kurzbeck, 1791.

Одлука о утврђивању старе и ретке књиге од изузетног значаја (Сл. гласник РС 30/10).

Врста и материјал повеза: тврд повез, картон.
Димензије омота: 15 x 23 x 10, и листова 14 x 23 x 8.
Број листова: 535, тј. страна: [22] + 719, [3] + [326] + стр. [1] лист с таблом: портрет грофа Балаша.
Библиотека града Београда. Сигнатура: РИ II 215
Инв. број: 50505

Напомене: Потребан нов тврд повез са кожним хрбатом и угловима. Сачувати све што је руком записано на белинама (мастилом и обичном оловком), на предлисту и лепенци, сачувати печате с инвентарним бројем и годином приспећа у Библиотеку града Београда.

Привилегија штампања српских књига, коју је бечки штампар Јозеф фон Курцбек поседовао пуне две деценије, истицала је са 1790. годином. Од више понуда које је добио за штампарију, он 1792. године доноси одлуку да је прода Србину Стефану Новаковићу. И продавац и купац пишу молбе цару за потврду купопродајног уговора и преношење штампарске привилегије на наредних двадесет година. Већ у првој тачки свог обраћања, Новаковић истиче своју жељу да штампа добре књиге по јефтинијој цени, издања која ће конкурисати сличним књигама које се увозе из Русије.

И поред најбољих намера, Стефан Новаковић не успева задуго да се одржи. Финансијске неприлике изазване, поред осталог, и штампањем четвортомне *Историје разних словенских народа* Јована Рајића, нагнаће га да већ крајем септембра 1795. штампарију прода Пештанском универзитету.

19. (2017)

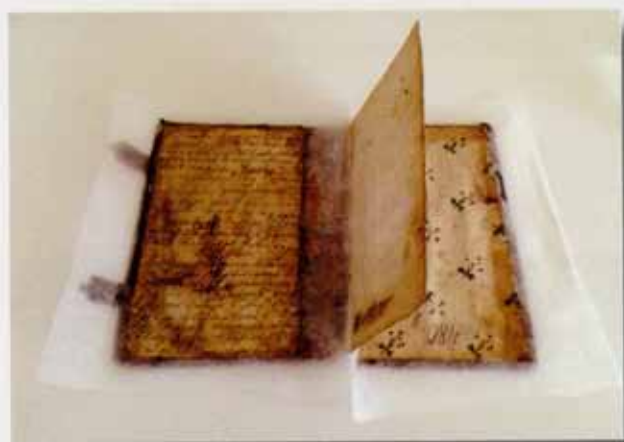
ІСТОРИА бїблїческаа или Повѣсти Ветхагв и Новагв завѣта : Въ ползѣ учащагосл славенно сербскаго юношества. – [Б. м.] : Иждивенїемъ Г. Дамїана Каѳлицїи Новосадскаго Книгопродавца, 1792. (Въ Вїениѣ : при Г. Стеф. Новаковичъ).

Одлука о утврђивању старе и ретке књиге од изузетног значаја (Сл. гласник РС 30/10).

Врста и материјал повеза: Тврд повез, картон.
Димензије омота: 12 x 19 x 3 цм, и листова 12 x 18 x 2 цм.

Број листова: 124, тј. страна: [10] + 237 + [1]
Библиотека града Београда. Сигнатура: РИ II 2433
Инв. број: 311688

Напомене: Потребан нов тврд повез са кожним хрбатом и угловима. Сачувати све што је руком записано на белинама (мастилом и обичном оловком), на предлисту и лепенци, сачувати печате с инвентарним бројем и годином приспећа у Библиотеку града Београда.

20. (2017)

ОБРАДОВИЋ, Доситеј

Собрание разных правоучительных вещей въ ползу и увеселение Доситеемъ Обрадовичемъ. – Въ Виѣниѣ [Беч] : При Г. Г. Стеф. Новаковичѣ, 1793. *Одлука о утврђивању старе и ретке књиге од изузетног значаја (Сл. гласник РС 12/00).*

Врста и материјал повеза: Тврд повез, кожа.

Број листова: 162 листа, тј. [4] + 316 + [4] стр. + [2] листа с таблом. Недостају стр. [3–4] и [2] листа с таблом.

Димензија омота: 12 x 19 x 4 цм, листови 11 x 18 x 3 цм.

Библиотека града Београда. Сигнатура: РИ II 471

Инв. број: 186307

Напомене: Потребна обнова кожног повеза. Сачувати све што је руком записано на белинама (мастилом и обичном оловком), на предлисту и лепенци, сачувати печате с инвентарним бројем и годином приспећа у Библиотеку града Београда.

21. (2015)

ЈАНКОВИЋ Миријевски, Теодор

Кратка свашченна историја цркве Ветхагѡ и Новагѡ завѣта / преведена съ руссискагѡ азыка во употребленіе сѣрвскихѡ училищѡ тшаніемъ Стефанѡ Вѣлановскагѡ. – Въ Виѣниѣ [Беч] : При в. Г. Стефанѣ Новаковичѣ, 1793.

Врста и материјал повеза: без повеза.

Број листова 44, тј. 87, [1] страна.

Димензије омота: 12 x 19 x 1 цм.

Библиотека града Београда. Сигнатура: РИ II 32

Инв. број: 50854

Напомена: Направити адекватну заштиту у облику кутије или корица. Сачувати све записе и печате на насловној страни и на другим местима у књизи.

22. (2017)

ЉУШТИНА, Викентије

Грамматика италянская : ради употребленія иллѣрическія юности / собранна Викентиемъ Лустина. – Въ Вѣинѣ [Беч] : При Стефанѣ Благородному отъ Новаковичѣ, 1794.

Одлука о утврђивању старе и ретке књиге од изузетног значаја (Сл. гласник РС 30/10).

Врста и материјал повеза: тврд повез, кожа, оштећен.

Димензије омота: 13 x 20 x 5, и листова 12 x 19 x 4. Број листова: 254, тј. 491 + [16] страна.

Библиотека града Београда. Сигнатура: РИ II 96

Инв. број: 219622.

Напомене: Потребна поправка кожног повеза. Сачувати све што је руком записано на белинама (мастилом и обичном оловком), на предлисту и лепенци, сачувати печате с инвентарним бројем и годином приспећа у Библиотеку града Београда.

23. (2017)

МРАЗОВИЋ, Аврам

Рѣководство къ славенстѣй грамматцѣ : во употребленіе славено-сѣрвскихѡ народныхѡ Училищѡ / издано трѣдом Авраама Мразовича. – [Б. м.] : иждивеніемъ же овщества новосадскагѡ, 1794. (Въ Виѣниѣ : Тупомъ Г. Стефана Новаковича) *Одлука о утврђивању старе и ретке књиге од изузетног значаја (Сл. гласник РС 30/10)*

Врста и материјал повеза: Тврд повез, кожа.

Димензије омота: 12 x 19 x 3 цм, и листова 12 x 18 x 2 цм.

Број листова: 103, [16] + 187 + [3] страна.

Библиотека града Београда. Сигнатура: РИ II 98

Инв. број: 51577

Напомене: Потребан нов повез. Сачувати све што је руком записано на белинама (мастилом и обичном оловком), на предлисту и лепенци, сачувати печате с инвентарним бројем и годином приспећа у Библиотеку града Београда.

24. (2014)

ЖИТІЄ Свѣтыхъ Сѣрбскихѡ Просвѣтителѣй

Сумсѡна и Саввы / списанное Доментіаномъ іеромонахомъ Хиландарскимъ... сокращенно же и вчишенно Курилломъ Живковичемъ... – Печатано въ Виѣниѣ [Беч] : Въ Славено Сѣрбској Типографіѣ Стефана Новаковичѣ, 1794.

Одлука о утврђивању старе и ретке књиге од изузетног значаја (Сл. гласник РС 12/00).

Врста и материјал повеза: мек повез, оштећен.

Број листова: 31, тј. 62 стране.

Димензије листова: 19 x 24 x 1 цм.

25.

Библиотека града Београда. Сигнатура: РИ II 1812
Инв. број: 189126
Напомене: Сачувати печате. Сачувати коричне листове као предлистоу. Насловна страна је одвојена од табака и опсечена (затечено стање). Повезати у тврд повез.

25. (2014)

Напечатаса Книга сѣа ТРЕБНИК. – Въ Виѣниѣ

[Беч] : [при в. Г. Стефанѣ Новаковичѣ, 1795.

Одлука о утврђивању старе и ретке књиге од изузетног значаја (Сл. гласник РС 30/10).

Врста и материјал повеза: тврд повез, кожа, дрво.

Број листова 243, тј. 486 страна.

Димензије омота: 12 x 17 x 5 цм, и листова 10 x 16 x 4 цм.

Библиотека града Београда. Сигнатура: РИ I 383

Инв. број: 1239

Напомене: Сачувати и обновити кожни повез и копче. Сачувати све што је руком записано на белинама (мастилом и обичном оловком), на предлисту и лепенци, сачувати печате с инвентарним бројем и годином приспећа у Библиотеку града Београда.

Број Срба у Пешти и Будиму (који су до 1872. године били засебни градови), повећао се после ослобођења Угарске од Турака и посебно после Велике сеобе 1690. године. У будимском предграђу Табан чак је и цивилна власт била у српским рукама. При Српској црквеној општини радила је српска школа. Према истраживањима Иштвана Пота, професора славистичке катедре Филозофског факултета з Будимпешти, у штампарији Пештанског универзитета штампано је између 1778. и 1803. године 118 српских публикација, а између 1804. и 1824. чак 241 (у односу на 236 мађарских и 257 немачких издања).

26. (2015)

СТОЈКОВИЋ, Атанасије

Аристидъ и Наталѣа отъ Стојковича. Перва Частѣца. – Въ Будимѣ [Будим] : Писмени Кралевскога Унѣверситета, 1801.

Врста и материјал повеза: картон, сачувана само

предња корица. Без хрпта.

Број листова: 91, тј. [4] + 175 + [2] страна.

Димензије омота: 12 x 19 x 2 цм, и листова 11 x 19 x 2 цм.

Библиотека града Београда. Сигнатура: РИ II 1059

Инв. број: 118715

Напомена: Обновити корице. Сачувати све записе и печате у књизи. Сачувати лепенке са шарама.

27. (2015)

СТОЈКОВИЋ, Атанасије

Сербскѣй секретарѣ или Руководство како сочинявати различнѣйша писма, Квѣте, Облѣгаціе, Контракте, Тестаменте, Реверсе, Конте и пр. / сочиненѣ отъ Аванасѣа Стојковича. – Въ Будимѣ [Будим] : Печатано писмени Кралев. Унѣверситета, 1802.

Врста и материјал повеза: Тврд повез, картон. Без хрпта.

Број листова: 275, тј. [14] + 535 + [4] страна.

Библиотека града Београда. Димензије омота: 12 x 19 x 4 цм, и листова 12 x 19 x 4 цм.

Сигнатура: РИ II 190 Инв. број: 93390

Напомена: Обновити корице. Сачувати све записе и печате у књизи, на лепенкама, на насловној страни и на другим местима.

28. (2015)

ОБРАДОВИЋ, Доситеј

Етика или Философѣя наравоучителна / по системи г. профессора Соави. – У Венециѣ [Венеција] : У Грекославенској типографѣи г. Пано Феодосиѣя, 1803.

Врста и материјал повеза: тврд повез, картон.

Број листова: 80, тј. 160 страна.

Димензије омота: 13 x 18 x 2 цм, и листова 12 x 18 x 2 цм.

Библиотека града Београда. Сигнатура: РИ II 100

Инв. број: 50801

Напомена: Реставрирати повез. Обновити постојеће лепенке и предлистоу, као и све друге листове на којима се налазе мастилом начињени записи, као и све печате и претходних власника на насловној страни и свим наредним странама, као и на последњој страни.

2010. године, репринт још једне монографије која се у нашој кући чува од 1931. године: *Hellas. Oder: Das Welt-Berueffene Feste Griechen-Land...*, штампане у Аугзбургу 1690. године (*Отмени град Грехишвајсенбург, Алба Грека или Београд*). Ове вредне монографије сачуване су у фондovima старих и ретких књига који данас, девет деценија после прве приновљене старе и ретке књиге у Библиотеци града Београда, броје хиљаду сто десет наслова српских књига штампаних пре 1867. године и деведесет један наслов страних књига штампан у XVII, XVIII и у првој половини XIX века.

Фонд књига о Београду, који од свог оснивања садржи савремена али и „стара дела“ има активну улогу, најпре као грађа за *Илустровану историју Београда* Марије Илић Агапове, објављену 1933, а потом и за антологију путописних фрагмената *Београд у деветнаестом веку из дела страних писаца*, у избору Николе Л. Стојановића, дугогодишњег шефа Завичајног одељења, објављену 1967. године.

Пратећи делатности Библиотеке града Београда кроз извештаје о њеном раду, можемо приметити да је Библиотека деценијама после Другог светског рата имала озбиљних проблема са расположивим простором. Постепено се из зграде у Змај Јовиној 1, на нове локације иселава Фонд књига за децу, потом Фонд периодике. Сеобом најобимнијег, Општег фонда, у зграду некадашњег хотела „Српска круна“, надомак Калемегданског парка, Завичајно одељење са својим богатим збиркама књига о Београду али и старе и ретке библиотечке грађе, монографија, рукописа и визуелне грађе, коначно добија адекватан смештајни простор.

За *Дане Београда*, 2003. године, свечано је отворено реновирано Завичајно одељење Библиотеке града Београда, чиме се стичу услови да се у Одељење, поред већ постојећих фондова смести и *Картографска збирка Аћимовић*, драгоцени поклон Ристе и Радмиле Аћимовић, која се састоји од 187 листова географских карата и планова који су настајали у периоду од половине XVI до половине XIX века у најзначајнијим картографским центрима Европе: Венецији, Риму, Бечу, Амстердаму, Антверпену, Паризу, Лондону, Нирибергу, Аугзбургу...

Конкурс Министарства за културу и информисање Републике Србије, расписан за суфинанси-

рање пројеката у области културног наслеђа за 2012. годину, из области заштите, очувања и презентације старе и ретке библиотечке грађе, био је прилика да Библиотека града Београда учествује са пројектом: *Физичка заштита, конзервација и рестаурација старе и ретке библиотечке грађе, Картографске збирке Библиотеке града Београда (XVI–XIX век)*. Конзерватор саветник Зоран Пекић, дугогодишњи начелник Одељења за заштиту, конзервацију и рестаурацију Народне библиотеке Србије, третирао је 31 одабрану гравир, обезбедивши овој специфичној библиотечкој грађи поузданије трајање у контролисаним условима чувања.

Охрабрена добрим и видљивим резултатима конзерваторско-рестаураторских поступака на примеру *Картографске збирке Аћимовић*, Библиотека града Београда је наставила са учествовањем на Конкурсима Министарства за културу и информисање Републике Србије, расписаним за суфинансирање пројеката у области културног наслеђа. На Конкурсу за 2014. годину, поступак конзервације, рестаурације, микрофилмовања и дигитализације у Народној библиотеци Србије одобрен је за 15 примерака старе и ретке књиге категориране као културно добро од изузетног значаја. Следеће године, под вођством Жељка Младићевића, актуелног начелника Одељења за заштиту, конзервацију и рестаурацију Народне библиотеке Србије, обрађено је 16 наслова, док је 2017. године третирано 15 значајних монографија. Укупан број монографских публикација обухваћених пројектима *Физичке заштите, конзервације и рестаурације старе и ретке библиотечке грађе XVI–XIX века, културних добара од изузетног и великог значаја Библиотеке града Београда*, достигао је 44 наслова у 46 примерака.

Како се увећавао број јединица старе и ретке библиотечке грађе од изузетног и великог значаја који је било потребно чувати у законом прописаним условима константне температуре од 18 до 20°C и релативне влажности од 45 до 55%, на основу *Стручног мишљења о микроклиматским условима у Библиотеци града Београда*, које је потписао Жељко Младићевић, код Министарства за културу аплицирали смо и са пројектом који је обезбедио адекватан смештај старе и ретке библиотечке грађе. *Конкурс за суфи-*

29. (2015)

КАРАЦИЋ, Вук Стефановић

Писменица србскога језика, по говору престога народа / написана Вуком Стефановићем сербианцем. – У Виенни [Беч] : У печатњи Г. Јоанна Шнирера, 1814.

Врста и материјал повеза: мек повез, картон, накнадно увезан.

Број листова: 53, тј. 116 страна, недостају стране: I–IV + [3–9].

Димензије листова: 12 x 18 x 1 цм.

Библиотека града Београда. Сигнатура: РИ II 34

Инв. број: 50489

Напомена: Недостаје насловна страна. Заменили постојећи картонски повез повезом који личи на оне из периода штампања књиге.

Долазак Доситеја Обрадовића у устанички Београд, 9. августа 1807. године, представљао је прилику какву су сви просветитељи прижељкивали. Он није био спреман да издалека пасивно прати историјске догађаје, желео је да активно учествује у стварању младе српске државе. Обрадовић је намеравао да у Београду оснује једну већу школу и штампарију о чему се још у Млещима, при штампању своје *Етике*, са Павлом Соларићем, књижевником, коректором Теодосијеве штампарије, договарао.

Нажалост, Доситеј ће у Београду због сталне заузетости написати мало, и то пригодних текстова. Од намере да у Београду, као прво дело у ослобођеној Србији штампа други део *Собранија*, и поред свих покушаја није могло бити ништа. Соларић, привржен Доситеју, успева да из Београда спасе рукопис и да га штампа 1818. године под насловом *Мезимац г. Доситеја Обрадовича*. Први пут ће се на насловној страни једне српске књиге наћи и ведута Београда.

30. (2015)

ОБРАДОВИЋ, Доситеј

Мезимац Г. Досіѳеа Обрадовича : Часть Втора.

Собранија разныхъ Нравоучителныхъ вещей въ ползу и увеселеніе / По подлинному Рукопису Павломъ

Соларичемъ изданъ. – У Будиму : Изъ Печатниѣ Кралѣв. Мадѣар. Свеучилища, 1818.

Врста и материјал повеза: тврд повез, картон.

Број листова: 177, тј. [2] + 230 + [2] страна + [1] лист с таблом: портрет Д. Обрадовића.

Димензије омота: 12 x 19 x 3 цм, и листова: 11 x 19 x 2 цм.

Библиотека града Београда. Сигнатура: РИ II 99

Инв. број: 51469

Напомена: Рестаурирати повез. Сачувати све записе мастилом и оловком, као и печате током конзерваторско-рестаураторских радова.

31. (2015)

МРАЗОВИЋ, Аврам

Рѣководство къ славенскомѣ краснорѣчїю : во оупотребленіе любителей славенскаго ѡзыка / издано Авраамомъ ѿ Мразовичъ. – Въ Бѣдинѣ градѣ [Будим] : Писмены Кр. Оуніверситета Оунгарскаго, 1821.

Врста и материјал повеза: дрво, хартија, без хрпта.

Број листова: 133, тј. 266 страна. XXIV + 246 + [7] стр. Недостају стране 227–238.

Димензије књиге: корице 12 x 20 x 3 цм, листови 12 x 20 x 2 цм.

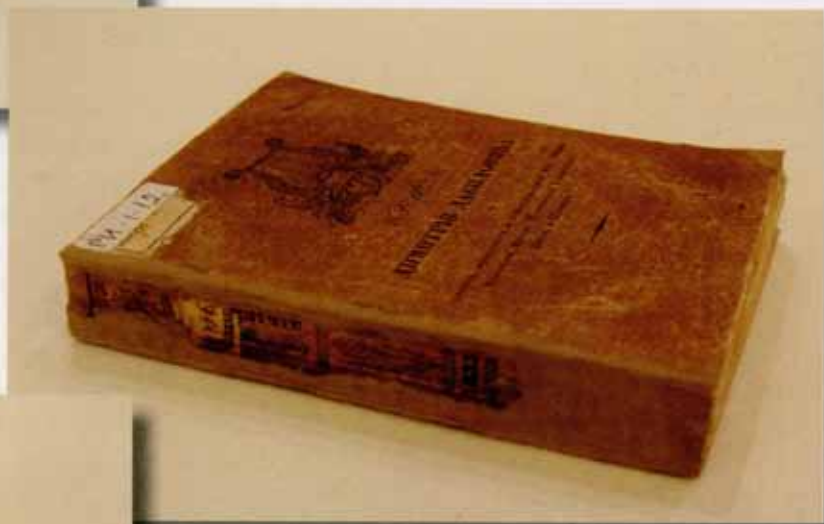
Библиотека града Београда. Сигнатура: РИ II 2114

Инв. број: 220089

Напомена: Обновити корице. Ако је могуће сачувати папир на корицама. Сачувати све записе и печате у књизи на насловној страни и на другим местима.

Књижевност XIX века неговала је периодична издања штампана један пут годишње. Поред месецослова, који обележавају XVIII век, до средине XIX века штампани су забавници, алманаси и календари Георгија Михаљевића, Димитрија Давидовића, Вука Караџића и Димитрија Тирола.

Библиотека града Београда чува прво годиште *Банатског алманаха* за годину 1827. и два примерка *Забавника* Димитрија Давидовића за 1835, штампана у Књајеско-Србској Књигопечатњи, која се тих година налазила у Крагујевцу.

33.

32. (2017)

БАНАТСКИ алманах за годину 1827.

Димитријемъ П. Тироломъ саставлѣнъ. Прва година. – У Темишвару : [Димитрије П. Тирол], 1827. ([у Будиму : Писмени Кралѣвскогъ Университета Пештанкогъ]).

Одлука о утврђивању старе и ретке књиге од изузетног значаја (Сл. гласник РС 12/00).

Врста и материјал повеза: мек повез, броширано
Број листова: 103 листа, тј. [2] + 178 + [25] страна + [1] лист са таблом (пресавијени лист, табела: *Статистическiй прегледъ Европе* (24 x 21 cm). Списак пренумераната).

Димензије листова: 10 x 16 x 2 cm.

Библиотека града Београда. Сигнатура: РИ I 111
Инв. број: 119966

Напомене: Потребан тврд повез. Сачувати све што је руком записано на белинама (мастилом и обичном оловком), на предлисту и лепенци, сачувати печате с инвентарним бројем и годином приспећа у Библиотеку града Београда.

33. (2017)

ЗАБАВНИКЪ Димитрија Давидовића за годину 1835. – Крагуевац [Крагујевац] : У Княжеско-Србској Књигопечатњи, 1835.

Одлука о утврђивању старе и ретке књиге од изузетног значаја (Сл. гласник РС 12/00).

Врста и материјал повеза: мек повез, броширано.
Број листова 124, тј. [2] + 248 страна + [2] пресавијена листа: табеле + [1] табла с листом. Према подацима НБС, недостају стр. [16], VIII и [38].

Димензије: 12 x 15 x 2 cm.

Библиотека града Београда. Сигнатура: РИ I 12 Инв. број: 51347

Напомене: Потребан тврд повез. Сачувати све што је руком записано на белинама (мастилом и обичном оловком), на предлисту и лепенци, сачувати печате с инвентарним бројем и годином приспећа у Библиотеку града Београда.

34. (2017)

ЗАБАВНИКЪ Димитрија Давидовића за годину 1835. – Крагуевац [Крагујевац] : У Княжеско-Србској Књигопечатњи, 1835.

Одлука о утврђивању старе и ретке књиге од изузетног значаја (Сл. гласник РС 12/00).

Врста и материјал повеза: мек повез, оштећен, без предње корице и насл. стране.

Број листова: 142, тј. 248 + [38] страна. Списак пренумераната. Према подацима НБС, недостају стране [16], VIII и [3] прилога.

Димензије: 11,5 x 15 x 2 cm.

Библиотека града Београда. Сигнатура: РИ I 12 Инв. број: 264397

Напомене: Потребан тврд повез. Сачувати све што је руком записано на белинама (мастилом и обичном оловком), на предлисту и лепенци, сачувати печате с инвентарним бројем и годином приспећа у Библиотеку града Београда.

Први званични предлог да се установи штампарија у Србији кнеза Милоша учинио је Димитрије Давидовић. Још из Беча, 1821. године, он шаље молбу „Високославному Совету Народному“, где у име потребе за општим просвећивањем истиче значај оснивања школа и типографија. Ни овај покушај, као ни покушај Вука Караџића, учињен по истом послу 1827. године, нису успели због различитих околности а значајним делом и због тога што је Порта тек 1830. године признала Србију као аутономну кнежевину са правом да у својој земљи оснива школе, болнице и штампарије. Штампарија је коначно, из Петрограда доспела у Београд 21. маја 1831. године.

Како је кнез Милош тих година боравио више у Крагујевцу него у Београду, „крутоврати осиливши се Немци“, мајстори Берман и Хамерле, почеше радити на своју руку. Ово је био један од знатнијих разлога пресељења штампарије у Крагујевац 1833–1835. године.

У јулу 1832. Караџићев правопис је био забрањен у Кнежевини Србији. Овакво стање задржаће се све до 1868. године. Своја дела он ће штампати најчешће у Бечу, у штампарији Јерменског манастира. Са штампарске пресе бечких мекхитариста отиснуће се у свет и прво издање *Горског виенца* Петра Петровића Његоша, *Песме* Бранка Радичевића. Ипак, жестоке, непомирљиве расправе о српском правопису обележиће готово четири деценије XIX века, а и данас би се могло расправљати по том питању...

37.

36.

35. (2015)

СРПСКЕ народне пјесме. Књига трећа, у којој су пјесме јуначке средњијех времена / скупио их и на свијет издао Вук Стеф. Караџић. – У Бечу : У штампарији Јерменскога манастира, 1846.

Врста и материјал повеза: без корица, оштећен повез.

Број листова: 297, тј. [6] + 588 страна.

Димензије: 14 x 20 x 4 цм.

Библиотека града Београда. Сигнатура: РИ II 76

Инв. број: 185918

Напомена: Недостаје део насловне стране. Ојачати насловну страну. Увезати.

36. (2015)

ПЕТРОВИЋ Његош, Петар

Горскій венацъ : историческо событіе при свршетку XVII века / сочинение П. П. Н. владыке черногоскога. – У Бечу : словима ч.о.о. Мехитариста, 1847.

Врста и материјал повеза: мек повез.

Број листова: 63, тј. [8] + 116 страна + [1] лист с таблом: портрет владике Данила.

Димензије књиге: листови 18 x 21 x 1 цм

Библиотека града Београда. Сигнатура: РИ II 134

Инв. број: 50793

Напомена: Направити адекватну заштиту у облику кутије или корица. Сачувати све записе и печате на насловној страни и на другим местима у књизи.

За нашу кућу је од изузетног значаја једно годиште *Новина Београдског читалишта* које се чува међу драгоценостима. Институција Београдског читалишта, покренутог 1845. године, дуго година под покровитељством Општине града Београда, у сваком смислу се може сматрати претечом Библиотеке града Београда.

37. (2014)

НОВИНЕ Читалишта београдскогъ, год. I, бројеви 1–52 (3. јануар 1847 – 16. децембар 1847) / уредник Павле Арс. Поповић. – Београд : [Читалиште београдско], 1847. (У Правителственој књигопечатњи)

Врста и материјал повеза: Тврд повез, картон.

Број листова: 108 + 6, тј. 216 + 12 страна.

Димензије књиге: Листови 25 x 31 x 3 цм; листови 17 x 24 x 1 цм.

Библиотека града Београда. Сигнатура: Бл III 17

Инв. број: Н. 48

Напомене: Недостаје број 36. Сачувати печате БГБ и печат инвентара. Сачувати сваки запис читалаца на белинама.

Данило Медаковић, историчар и издавач, напушта Србију са кнезом Михаилом 1842. године. Кнез Милош га узима за свог секретара и помаже му да заврши студије у Берлину. Позајмивши новац од Јована Обреновића, он откупљује штампарију Павла Јанковића у Новом Саду. Због револуционарних збивања 1849. године, штампарију сели у Земун.

38. (2015)

ДЪЯНІЯ Скупштине народа Войводовине Србске : отъ 25. Септемвриа л. 1848 у Карловцы торжествоване. – [Нови Сад] : Брзотискомъ Народнѣ Печатнѣ Дан. Медаковића, [1848].

Врста и материјал повеза: мек повез, причвршћено само на хрпту.

Број листова 11, тј. [2] + 20 страна.

Димензије листова: 24 x 36 x 1 цм

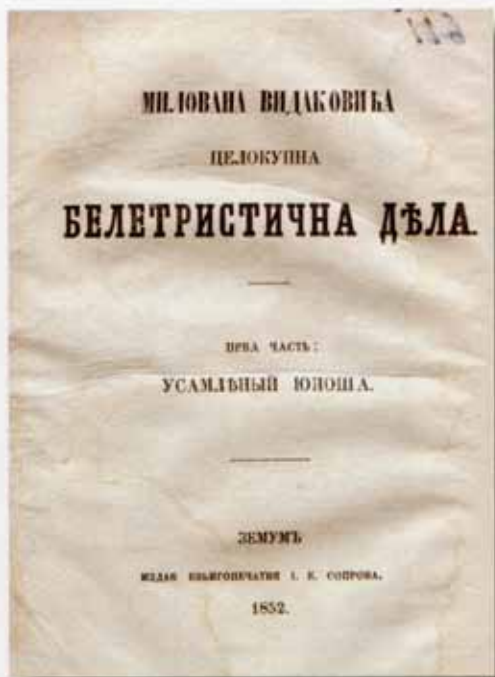
Библиотека града Београда. Сигнатура: РИ IV 9 Инв. број: 50864

Напомена: Направити адекватну заштиту у облику кутије или фасцикле. Сачувати све записе и печате на насловној страни и на другим местима у књизи.

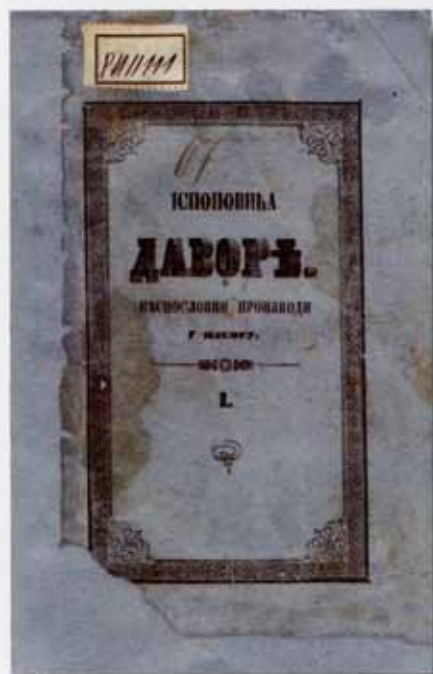
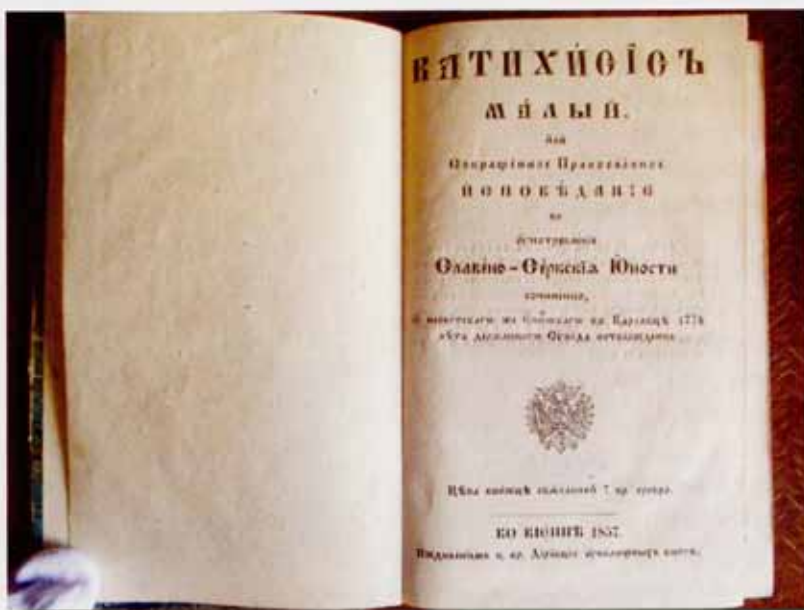
39. (2015)

РАДИЧЕВИЋ, Бранко

Песме Бранка Радичевића. [Књ.] II. – У Бечу : У Јерменскоме намастиру, 1851.

40.

42.

41.

Врста и материјал повеза: без коричних листова, оштећен повез.
Број листова 48, тј. 95 страна.
Димензије листова: 14 x 21 x 1 cm.
Библиотека града Београда. Сигнатура: Б II 747 Инв. број: 274739
Напомена: Рестаурирати повез. Сачувати све записе мастилом и оловком, као и печате током конзерваторско-рестаураторских радова.

40. (2015)

ВИДАКОВИЋ, Милован

Усамлений юноша. – Земумъ [Земун] : Књигопечатња I. К. Сопрона, 1852. (Милована Видаковића Целокупна белетристична дѣла. Прва часть)
Врста и материјал повеза: Корични листови.
Број листова: 90, тј. XII + 168 страна.
Димензије листова: 14 x 18 x 1 cm.
Библиотека града Београда. Сигнатура: РИ II 39 Инв. број: 51417
Напомена: Обновити коричне листове и оштећен хрбат. Сачувати све печате са датумима приспећа и инвентарним бројевима на насловној страни и на другим местима у књизи.

41. (2015)

ПОПОВИЋ, Јован Стерија

I. С. Поповића Даворѣ : пѣснословни производи у избору. I. – У Новомъ Саду [Нови Сад] : Књигопечатња Дан. Медаковића, 1854.
Врста и материјал повеза: мек повез, оштећен.
Број листова: 68, тј. 135 страна.
Димензије: 14 x 21 x 1 cm.
Библиотека града Београда. Сигнатура: РИ II 111 Инв. број: 50705
Напомена: Рестаурирати повез. Сачувати све печате са датумима и инвентарним бројевима, као и записе начињене руком, на насловној страни и на другим местима у књизи.

42. (2014)

РАЈИЋ, Јован

Катихисисъ малый или Сокращенное Православное исповѣданіе : во оупотребленіе Славено-Сербскія Юности... . – Во Виенѣ [Беч] : Иждивеніемъ ц.

кр. Дирекціи оучилишныхъ книгъ, 1857.
Врста и материјал повеза: тврд повез, картон.
Број листова: 33, тј. 66 страна.
Димензије омота: 11 x 18 x 1 cm, и листова: 11 x 17 x 1 cm.
Библиотека града Београда. Сигнатура: РИ II 1703 Инв. број: 175827
Напомене: Сачувати печате Библиотеке града Београда и печат са инвентарним бројем, као и све што је записано мастилом или обичном оловком.

43. (2015)

ЗБОРНИКЪ закона и уредба : изданы у Княжеству Србїи. [Књ.] XVI Одъ почетка до края 1863. године. – У Београду : У Државной штампарији, 1864.
Врста и материјал повеза: тврд повез, картон.
Број листова: 96, тј. [2] + V + 185 страна.
Димензије омота: 18 x 22 x 3 cm, и листова: 18 x 22 x 1 cm.
Библиотека града Београда. Сигнатура: РИ II 122 Инв. број: 50578
Напомена: Сачувати све записе и печате на насловној страни и на другим местима у књизи. Повезано као прва књига са адлигатом: ЗБОРНИКЪ закона и уредба изданы у Княжеству Србїи одъ почетка до края 1864. године. [Књ.] XVII, Београд, 1865. Раздвојити адлигате.

44. (2015)

ЗБОРНИКЪ закона и уредба : изданы у Княжеству Србїи [Књ.] XVII. Одъ почетка до края 1864. године. – У Београду : У Државной штампарији, 1865.
Врста и материјал повеза: тврд повез, картон.
Број листова: 150, тј. IV + 296 страна.
Димензије омота: 18 x 22 x 3 cm, и листова 18 x 22 x 1 cm.
Библиотека града Београда. Сигнатура: РИ II 122 Инв. број: 50578
Напомена.: Сачувати све записе и печате на насловној страни и на другим местима у књизи.

45.

Први број *Београдских илустрованих новина* појавио се пред нашим суграђанима 1. јануара 1866, трудом Милана Миловука, професора и директора Реалне гимназије, једног од оснивача Београдског певачког друштва (1853). Реч је о првим илустрованим новинама штампаним у српској престоници.

Српска читалачка публика значајно расте током друге половине XIX века. Србија се после поновног доласка на власт династије Обреновић (1858) убрзано мења. Наступа време образованијих чиновника и више писмености.

45. (2014)

БЕОГРАДСКЕ илустроване новине / издаје и уређује Милан Миловук. Год. I, бр. 1–24 (1. јануар – 16. децембар 1866). – Београд : М. Миловук, 1866. (Београд : Државна штампарија)

Врста и материјал повеза: Тврд повез (кожа, метални овални рам на предњој корици, у њему гравира Београда).

Број листова: 46, тј. 92 стране.

Димензије омота: 30 x 44 x 3 cm и листова: 29 x 42 x 2 cm.

Библиотека града Београда. Сигнатура: Бл Фол. 7

Инв. број: 55999

Напомене: Недостаје број 12. Сачувати и обновити постојећи (кожни) повез. Сачувати печат са бројем инвентара на унутрашњој страни предњих корица, као и записе начињене обичном оловком на унутрашњој страни задњих корица.

46. (2015)

НЕНАДОВИЋ, Матија

Мемоари Проте Матије Ненадовића / издао [и приредио] Люубомир П. Ненадовић. – У Београду : У Државној књигопечатњи, 1867.

Врста и материјал повеза: Предње корице, картон.

Број листова: 193, тј. [4] + 382 страна + [1] лист с портретом аутора.

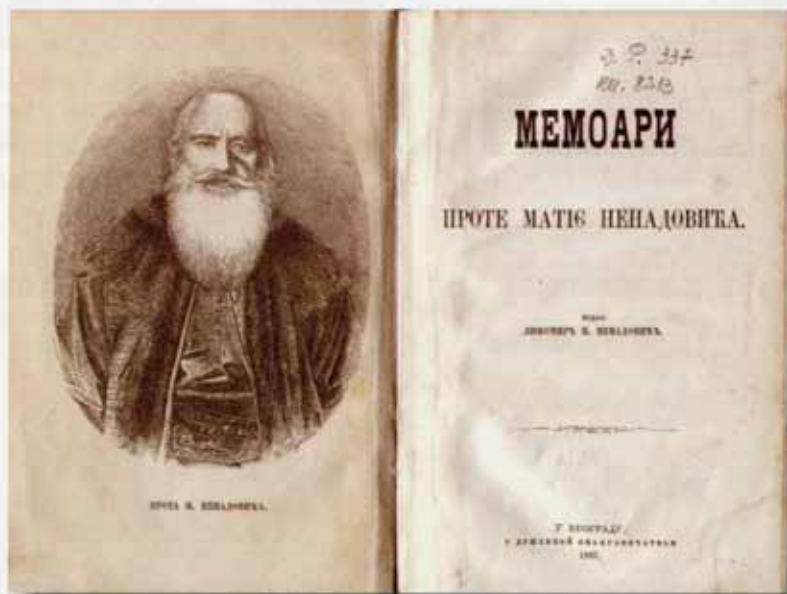
Димензије омота: 13 x 19 x 2 cm, и листова 14 x 18 x 2 cm.

Библиотека града Београда. Сигнатура: Б II 3893

Инв. број: 152654

Напомена: Обновити корице. Сачувати све печате са датумима приспећа и инвентарним бројевима, као и са подацима о претходним власницима, на насловној страни и на другим местима у књизи.

46.

Одабрана библиографија

Законски и подзаконски акти – стара и ретка библиотечка грађа

Закон о културним добрима (Службени гласник РС 71/94)

Закон о старој и реткој библиотечној грађи (Службени гласник РС 52/11)

Решење о одређивању библиотека које обављају послове од општег интереса у заштити старе и ретке библиотечке грађе (Сл. Гласник РС 14/13)

Правилник о ближим условима и начину коришћења старе и ретке библиотечке грађе (Службени гласник РС 22/13)

Правилник о мерама техничке заштите старе и ретке библиотечке грађе (Службени гласник РС 22/13)

Годишњи извештаји Библиотеке града Београда од 1929–2016.

Дигитална Библиотека града Београда: <http://dlibra.bgb.rs/dlibra/pubindex?dirids=7>

Библиографије и каталози старе и ретке књиге

Миханловић, Георгије: *Српска библиографија XVIII века*, Београд, Народна библиотека СР Србије, 1964.

Каталог књига на језицима југословенских народа 1519–1867 / редактор каталога Душица Стошић, Београд, Народна библиотека СР Србије, 1973.

Грбић, Душица: *Ћирилицом штампане књиге 15–17. века Библиотеке Матице српске* / Душица Грбић, Ксенија Минчић-Обрадовић и Катица Шкорић, Нови Сад, Библиотека Матице српске, 1994.

Брковић, Мирјана: *Српске књиге и периодика 18. века Библиотеке Матице српске*, Нови Сад, Библиотека Матице српске, 1996.

Српске књиге Библиотеке Матице српске : 1801–1867. Том 1, А–Љ / редактори Финка Пјевач и Јасна Карталовић, Нови Сад, Библиотека Матице српске, 2005.

Српске књиге Библиотеке Матице српске : 1801–1867. Том 2, М–П / редактори Финка Пјевач и Јасна Карталовић, Нови Сад, Библиотека Матице српске, 2006.

Српске књиге Библиотеке Матице српске : 1801–1867. Том 3, Р–О / редактори Финка Пјевач и Јасна Карталовић, Нови Сад, Библиотека Матице српске, 2007.

Војновић, Жарко : *Рађање словесног града : каталог старих књига Градске библиотеке Панчево*, Панчево, Градска библиотека; Нови Сад : Завод за културу Војводине, 2009.

Монографије

Арнаутовић, Александар : *Штампарије у Србији у XIX веку*, Београд, Државна штампарија 1912.

Илић-Агапова, Марија : *Илустрована историја Београда*, Београд, Библиотека града Београда, 1933.
[Посебно поглавља: *Наш нови грб*, стр. 477–493 и: *Београд у центру културних интереса*, стр. 495–524]

Медаковић, Дејан : *Графика српских штампаних књига XV–XVII века*, Београд, Српска академија наука, 1958.

Београд у деветнаестом веку из дела страних писаца, Београд, Библиотека града Београда, 1967.

Живот царског генерала и славног инжењера господина барона Доксата де Мореза погубљеног 20. марта 1738. у Београду уз опис појединих дешавања у тадашњем рату против Турака, Београд, Библиотека града Београда, 2006, 2007. и два издања 2010.

Београд над Дунавом : према европским картографским изворима XVI–XIX века = Belgrade above the Danube : According European Cartograph Sources Between XVI and XIX Century. – Београд : Библиотека града Београда, 2008.

Отмени град : Грехишвајсенбург, Алба Грека или Београд, Београд, Библиотека града Београда, 2010.

Ђоровић, Љубица М.: *Илустрована историја Библиотеке града Београда*, Београд, Библиотека града Београда, 2011.

Томић, Владимир: *Брег за размисање : Београд на гравирама XVI–XIX века*, Београд, Музеј града Београда, 2012.

Радови објављени у периодици, зборницима и каталозима

Београдска општинска библиотека / Марија Илић У: *Београдске општинске новине*, XLVIII, 1. 03. 1930. бр. 4–5, стр. 194.

Изложба старих слика, планова и дела старог Београда У: *Београдске општинске новине*, LXIX, 1. 05. 1931. бр 9, стр. 604–606.

Из старих дела о Београду. Трагична судбина једног градитеља Београдске тврђаве / Марија Илић У: *Београдске општинске новине*, LXIX, 1. 05. 1931. бр 9, стр. 612–613.

Пешта и Будим као српска културна средишта у првој половини XIX века / Иштван Пот У: *Научни састанак слависта у Вукове дане*, Београд; Приштина; Тршић, 1978, стр. [195]–204.

Штампање српских књига и новина у Бечу у XVIII и XIX веку / Дејан Медаковић У: *Српска књига у Бечу 1741–1900 : каталог изложбе* / аутори изложбе и каталога Мирјана Брковић и Јасна Карталовић, Београд : НБС, Нови Сад : БМС, 2002, стр. 9–31.

Картографска збирка Аћимовић у Библиотеци града Београда – модели презентације / Љубица Ђоровић У: *Глас библиотеке*, бр. 16 (2010), стр. 49–62.

Венеција и српска књига / Моника Фин У: *Глас библиотеке*, бр. 19 (2012), стр. 79–99.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

027.52(497.11)(083.82)
025.85(082)

ЂОРОВИЋ, Љубица М., 1963-

Драгоцености Библиотеке града Београда
: физичка заштита старе и ретке библиотечке
грађе / Љубица М. Ђоровић. - Београд :
Библиотека града Београда, 2017 (Београд :
Графика Галеб). - 47 стр. : илустр. ; 24 cm

Тираж 300. - Библиографија: стр. 46-47.

ISBN 978-86-7191-292-1

а) Библиотека града Београда - Одељење
старе и ретке књиге и књиге о Београду -
Каталози

б) Библиотечки материјал - Заштита
COBISS.SR-ID 254496780

ДВСОЦА ТЪ, ПІ. СТЪИИ
малю мнръ. екстратія
иогента мирдаря
блженноу
по, с, в. ипое
ль д. по дазнамѣ.
сто сто тръ

БЫЛА ГИ...
АНЕВ, ИЖЕ ШМОУКЪ СТРАШНЫ
... и поу раны.
... БГО
... СЕ ВСЕ СИ
НАМЪ
... И МНО
... ЦЕНМИ ЖИ
... ОВЪ СТЪИ,
... ИНОУ НЕПО
КОЛѢВНОУ. СЪЕКСТРАТИЕМЪ
МОУ ДРИМЪ ИВЗЕНТИЕМЪ ПО
ДВИИ... ИМАРДАРИЕ
ТЪХЪ
... на
... аноу жд
моу
ноу ю смръть. ВОДЕ СЪСОБОЮ
ЛНКО МУНИЗЪ БЛЖЕНЪ. СЗНЫМИ
ЖЕ ПОСТРАДАТЬ ЕСИ, ИПОБЪДЯ
ПРНЕТЪ ВЪИЦЕ. СЪТЪМИ МЛЪ СО
НА ПРЪСЛАВНЕ. **Б**ГО МЪ ДРИИ ЕВ
СТРАТИЕ. ДОБЛЫИ ИВЗЕНТИЕ,

двѣтиры съ градал